

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. ĮVADAS

1.1. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialaus plano (toliau - specialusis planas) rengimo pagrindas: Anykščių rajono 2009-2013 metų strateginis plėtros planas (2009-01-29 Nr. TS-54), Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas (Žin. 1995-12-30 Nr. 107)

1.2. Planavimo organizatorius: Anykščių rajono savivaldybės administracija

1.3. Specialaus plano organizatoriaus funkcijų vykdytojas: Anykščių rajono savivaldybės administracijos Architektūros ir urbanistikos skyrius.

1.4. Planuojamos teritorijos adresas ir plotas: Anykščių miesto istorinė dalis, Anykščių m., Utenos aps.; teritorijos plotas (be apsaugos zonos) – 52,99 ha.

1.5. Planavimo tikslas: specialiajame plane nustatytais sprendiniais užtikrinti Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus kodas 17071) teritorijos išsaugojimą ir įteisinti taikomus paveldosaugos reikalavimus.

1.6. Planavimo uždaviniai:

- nustatyti (patikslinti) Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071) teritorijos bei apsaugos zonos ribas ir plotus;
- nustatyti paveldosaugos reikalavimus ir konkrečių tvarkymo priemonių sistemą Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071) teritorijoje bei apsaugos zonoje, reglamentuoti žemės darbus, statinių ir įrenginių statybą (taip pat ir naujų statinių), statinių aukštį, tūrį, užstatymo tankį ir intensyvumą, išorės apdailos medžiagas, apželdinimą, želdinių aukštį, tankį, rūšį, transporto srautus, jų intensyvumą.
- parengti saugomos vietovės ir apsaugos zonų tvarkymo planą (planavimo schemą).

1.7. Rengėjai:

UAB „Projektavimo ir restauravimo institutas“:

Projekto vadovė - Giedrė Miknevičienė (AM atest. Nr. A 046, KPD atest. Nr. 0734, 0189)

Projekto dalies vadovė – Marija Nemunienė (AM atest. Nr. AM A976, KPD atest. Nr. 0475, 1050)

Architektė – Jovita Stakionytė (AM atest. Nr. A1496, KPD atest. Nr.1250)

Architektė – Dovilė Valivonytė

1.8. Privalomų juridinių dokumentų sąrašas

Privalomų juridinių dokumentų sąrašas pateiktas pridedamose planavimo sąlygose. Šių juridinių dokumentų reikalavimai privalomi ir kitose projektavimo stadijose atliekamiems planavimo darbams. Svarbiausi:

Konvencijos ir kiti tarptautiniai teisės aktai:

- Vienos memorandumas
- Europos kraštovaizdžio konvencija
- 1992 metų pataisyta Europos archeologinio paveldo apsaugos konvencija
- Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija

- Pasaulinio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija

Istatymai:

- Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas
- Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo įgyvendinimo
- Statybos įstatymas
- Žemės įstatymas
- Teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas
- Saugomų teritorijų įstatymas

Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimai ir potvarkiai:

- 2006 m. LR vyriausybės nutarimas Nr. 486 "Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugos zonų nustatymo taisyklių patvirtinimo"
- LR vyriausybės 2003 m. Nr. 1625, 2002 m. Nr. 1634, 2001 m. Nr. 1378, 2000 m. Nr. 1088, 1999 m. nr. 1465, 1998 m. Nr. 612 nutarimas "dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių paskelbimo kultūros paminklais"
- LR vyriausybės 2002 m. Nr. 152 nutarimas "Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių atskirų grupių tipinių apsaugos reglamentų patvirtinimo"

Kultūros ministerijos įsakymai:

- 2007-01-10 KM įsakymas Nr. 5 "Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įgaliojimo būti regiono lygmens teritorijų planavimo dokumentų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo subjektu"
- 2006-05-04 KM įsakymas Nr. 183 "Dėl paveldo tvarkybos reglamentų patvirtinimo"
- 2005-06-23 KM įsakymas Nr. 309 "Dėl kultūrinių draustinių, kultūrinių rezervatų (rezervatų-muziejų), istorinių valstybinių parkų steigimo kriterijų aprašo patvirtinimo"
- 2005-06-23 AM ir KM įsakymas Nr. IV-261/D1-322 "Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo"
- 2005-05-10 KM įsakymas Nr. 200 "Dėl saugomų kultūros paveldo objektų, kuriems taikomas rezervacinis režimas, sąrašo patvirtinimo"
- 2005-04-19 KM įsakymas Nr. 154 "Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo"

Kultūros paveldo departamento įsakymai:

- 2007-04-03 KPD įsakymas Nr. 116 "Dėl Lietuvos Respublikos apskričių, rajonų ir miestų savivaldybių nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiųjų planų rengimo"
- 2006-08-22 įsakymas Nr. 391 "Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo subjekto funkcijų atlikimo Kultūros paveldo departamente prie Kultūros ministerijos"

Teritorijai taikomi svarbiausių galiojančių atitinkamo lygmens teritorijų planavimo dokumentų sprendinių reikalavimai:

Bendrųjų planų:

- Utenos apskrities teritorijos bendrasis planas (planas rengiamas);
- Anykščių rajono teritorijos bendrasis planas (2008-06-26 Nr. TS-223);
- Anykščių miesto bendrasis planas (patvirtintas Anykščių rajono savivaldybės tarybos sprendimu 2010-04-13 Nr. TS-142).

Specialiųjų planų:

- Kultūros paveldo objektų teritorijų ir apsaugos zonų planai, priežiūros ir tvarkymo reglamentai;
- Anykščių regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonų ribų planas (LR Vyriausybės 2008-12-03 nutarimas Nr. 1292);
- Anykščių regioninio parko teritorijos tvarkymo planas (LR Aplinkos ministro 2008-12-31 įsakymas Nr. D1-699);
- Anykščių centrinės dalies urbanistinio paminklo UV2 specialusis planas (regeneravimo projektas) (1993-12-16 Nr. 368 p-v);
- Šventosios kraštovaizdžio draustinis (LR Vyriausybės 1997-12-29 nutarimas Nr.1486 (Žin. 1998, Nr.1-9).

Detaliųjų planų:

- Pagal Anykščių rajono savivaldybės teritorijų planavimo registrą;
- Sklypų kultūros paveldo objektų teritorijose ir apsaugos zonose detalieji planai.

Ūkio šakų plėtros programų ir strateginių dokumentų:

- Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (Žin. 1996, Nr.2-43);
- LR kultūros ministro įsakymas „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ (Žin. 2005, Nr.58-2034);
- LR kraštovaizdžio politikos kryptių aprašas (Žin. 2004, Nr. 174-6443);
- Utenos regiono plėtros planas 2004-2010 m.;
- Anykščių rajono 2009-2013 metų strateginis plėtros planas (2009-01-29) Nr. TS-54).

Kiti paveldosaugai taikomi reikalavimai detalieji išvardinti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Utenos teritorinio padalinio planavimo sąlygose 2007 m. vasario 7 d. Nr.2U-(12.12)-48, parengtose A. Giraičio.

1.9. Projektavimo eiga

Projektavimo darbai buvo vykdomi trimis stadijomis:

Esamos būklės analizės stadijoje: atlikta objekto ir jo aplinkos istorinės raidos, tūrinės-erdvinės kompozicijos analizė, įvertinta objekto aplinkos urbanistinė, gamtinė situacija; atlikti žvalgomieji natūriniai tyrimai, fotofiksacija; susipažinta su esamais bei anksčiau rengtais vertybės apsaugos ir apskaitos dokumentais, patvirtintais ir rengiamais teritorijos planavimo dokumentais.

Koncepcijos rengimo stadijoje: pateiktas vertybės ribų koregavimo variantas, pateikti du apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio ribų nustatymo variantai, atitinkamai pateikti du paveldotvarkos projekto koncepcijos variantai.

Sprendinių konkretizavimo stadijoje: patvirtintos koncepcijos pagrindu konkretizuotos vertybės teritorijos ir apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio ribos, nustatyti reikalavimai saugomų objektų tvarkymui ir numatomi naujai statybai.

1.10. Pagrindinės sąvokos (Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymas):

- **Draustiniai** – saugomos teritorijos, įsteigtos išsaugoti moksliniu bei pažintiniu požiūriu vertingas gamtos ir (ar) kultūros vietas, jose esančius gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes), kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę bei genetinį fondą. Šiose teritorijose esančių vertybių saugojimas užtikrinamas nenutraukiant jose ūkinės veiklos.
- **Gamtinis kraštovaizdis** – natūralų pobūdį išlaikęs kraštovaizdis.
- **Fasadų tektonika** – medžiagos, konstrukcijos ir formos savitarpio priklausomybės išraiška. Fasadų estetika, fasadų architektūra gali būti moderni, nenustelbianti istorinės aplinkos, sukurianti logišką konstrukcijos ir meninės raiškos panaudojimą.
- **Kultūrinis kraštovaizdis** – žmogaus veiklos sukurtas ir jo sambūvį su gamta atspindintis kraštovaizdis.
- **Kompleksinės saugomos teritorijos** – gamtiniu ir (ar) kultūriniu vientisumu pasižyminčios teritorijos, kuriose pagal bendrą apsaugos, tvarkymo ir naudojimo programą sujungiamos įvairių apsaugos kryptų prioriteto, taip pat rekreacinės ir ūkinės zonos.
- **Paveldo objektai** – atskiri arba tankias grupes sudarantys gamtos ir kultūros paveldo objektai – kraštovaizdžio elementai, kuriems dėl jų vertės teisės aktais nustatytas specialus apsaugos ir naudojimo režimas.
- **Paveldo objektų apsaugos reglamentai** – dokumentai, nustatantys šių objektų tvarkymo ir naudojimo sąlygas.
- **Saugomos teritorijos** – sausumos ir (ar) vandens plotai nustatytais aiškiomis ribomis, turintys pripažintą mokslinę, ekologinę, kultūrinę ir kitokią vertę ir kuriems teisės aktais nustatytas specialus apsaugos ir naudojimo režimas (tvarka).
- **Saugomų teritorijų apsauga** – procesas, susidedantis iš saugomų teritorijų planavimo bei projektavimo, konkrečių apsaugos ir tvarkymo priemonių įgyvendinimo, kontrolės, taip pat aplinkosauginio švietimo.
- **Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai** – Vyriausybės patvirtinti kraštovaizdžio tvarkymo zonų, nustatomų rengiant saugomų teritorijų tvarkymo planus (planavimo schemas), kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo ir tvarkymo reikalavimai.
- **Saugomų teritorijų individualūs apsaugos reglamentai** – Vyriausybės įgaliotų institucijų patvirtinti teisės aktai, nustatantys specialius saugomų teritorijų apsaugos, projektavimo ir statybų šiose teritorijose reikalavimus bei tvarkymo ir naudojimo ypatumus. Laikinieji reglamentai - Vyriausybės įgaliotų institucijų patvirtinti teisės aktai, nustatantys specialius saugomų teritorijų apsaugos, projektavimo ir statybų šiose teritorijose reikalavimus bei tvarkymo ir naudojimo ypatumus ir galiojantys ne ilgiau kaip 1 metus.
- **Veikla** – ūkinė ir kita žmogaus veikla, turinti poveikį aplinkai.
- **Vizualinė (regimoji) tarša** – kraštovaizdžio estetinę vertę mažinančių statinių (neišvaizdžių, nederančių kraštovaizdyje architektūriniu stiliumi) ar želdinių, užstojančių gamtos ir kultūros paveldo objektus, vaizdingas panoramas, atsiradimas vertingose ir vaizdingose teritorijose.

Pagrindinės sąvokos (Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas):

- **Specialusis planas (projektas)** – teritorijų planavimo dokumentas, kuriame atsižvelgiant į teritorijų planavimo lygmenis ir tikslus, nustatytos atskiroms veiklos sritims reikalingų teritorijų vystymo, infrastruktūros tvarkymo ir apsaugos kryptys, priemonės ir reikalavimai.

Pagrindinės sąvokos (Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas):

- **Apsaugos reglamentas** – konkrečiam objektui ar objektų tipui parengtas dokumentas ar dokumento dalis, nustatantys paveldosaugos reikalavimus kiekvienam skelbiamam ar paskelbtam saugomu kultūros paveldo objektui.
- **Apsaugos zonos** – greta saugomo kultūros paveldo objekto ar vietovės esančios teritorijos, kurioms nustatomos žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų tvarkymo ir naudojimo

- specialiosios sąlygos, kad kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės būtų apsaugotos nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio.
- **Atkūrimas** – neišlikusios nekilnojamosios kultūros vertybės atkūrimas išimtiniais atvejais pagal nustatytas neišlikusias vertingąsias savybes, atliekant tyrimais pagrįstus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus. Atkuriant išsaugomos atkuriamos vertybės išlikusios dalys ir elementai, jie grąžinami į pirminę vietą, tiksliai pakartojamos ar naujai sukuriamos neišlikusios dalys ir elementai.
  - **Avarijos grėsmės pašalinimas** – priežasčių, galinčių sukelti staigią kultūros paveldo objekto griūtį ar kitokią praradimą, panaikinimas, minimaliai keičiant vertingąsias savybes, atliekant tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.
  - **Autentiškumas** – kultūros paveldo objekto ar vietovės išlikusios savybės, apimančios pirminę ar istoriškai susiklosčiusią objekto paskirtį, išraišką ir savitą fizinį pavidalą-formą, panaudotas medžiagas, konstrukcijas, suplanavimą, atlikimo technologiją, aplinką.
  - **Kultūros paveldas** – karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu.
  - **Kultūros paveldo objektai** – pavieniai ar į kompleksą įeinantys objektai, registruoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės, t.y. žemės sklypuose, sklypų dalyse, vandens, miško plotuose ar jų dalyse esantys statiniai ar kiti nekilnojamieji daiktai, kurie turi vertingųjų savybių ir kartu su jiems priskirta teritorija yra atskiri daiktinės teisės objektai ar gali jais būti.
  - **Kultūros paveldo objekto teritorija** – kultūros paveldo objekto užimamas ir jam naudoti reikalingas žemės sklypas ar kitas plotas, kuriam nustatomi paveldosaugos reikalavimai.
  - **Kultūros paveldo statinys** – vertingųjų savybių turintis pastatas, jo dalis, inžinerinis statinys ar jo išlikusi dalis, monumentalūs nekilnojamieji dailės kūriniai,
  - **Kultūros paveldo vietovė** – teritorija, kuri pasižymi istoriškai susiformavusiais ypatumais, visumos darna ir (ar) derme su gamtine aplinkair kurioje yra kultūros paveldo objektų.
  - **Paveldo tvarkybos reglamentai** – privalomųjų tvarkybos norminių dokumentų, nustatančių darbų planavimo, projektavimo, vykdymo ir su tvarkyba susijusių procedūrų atlikimo taisyklės ir reikalavimus, užtikrinančius autentiškumo išsaugojimą, sistemos dalis.
  - **Paveldosaugos reikalavimai** – saugomo objekto ar vietovės valdymo, naudojimo, disponavimo jais sąlygos, teritorijos ir apsaugos zonos žemės ir kitos specialiosios naudojimo sąlygos, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytos vertingosioms savybėms apsaugoti.
  - **Paveldotvarka** – paveldosaugos norminių teisės aktų sistemos kūrimas, institucijų formavimas ir jų veiklos organizavimas, paveldosaugos programų projektų rengimas ir įgyvendinimas, tvarkybos administravimas, stebėseną.
  - **Pritaikymas** – kultūros paveldo objekto ar jo sudedamųjų dalių pertvarkymas naudoti, suderinant valdytojo ir visuomenės poreikius, minimaliai keičiant vertingąsias savybes ir sudarant galimybes atkurti būklę, buvusią iki šių pakeitimų, atliekant tyrimais pagrįstus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.
  - **Restauravimas** – visų išlikusių kultūros paveldo objekto autentiškų dalių ar elementų konservavimas, atskirų neišlikusių elementų ar dalių atkūrimas, nekilnojamosios kultūros vertybės požymių išsaugojimas, atskleidimas ir išryškinimas atliekant tyrimais pagrįstus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.
  - **Saugomas objektas (statinys)** – kultūros paveldo objektas (statinys), NKP apsaugos įstatymo numatyta tvarka paskelbtas saugomu ar kultūros paminklu.
  - **Stebėseną** (monitoringas) – kultūros paveldo objektų, vietovių periodinis būklės ir jos kitimo stebėjimas, fiksavimas, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas.

- **Taikomieji moksliniai tyrimai** – eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, pirmiausia skiriami specifiniams praktiniams tikslams pasiekti arba uždaviniams spręsti.
- **Tvarkyba** – kultūros paveldui išsaugoti atliekami darbai: tyrimas (taikomasis), remontas, avarijos grėsmės pašalinimas, konservavimas, pritaikymas, restauravimas, atkūrimas, šių darbų planavimas ir projektavimas.
- **Tvarkomieji paveldosaugos darbai** – tvarkybos darbai, atliekami pagal specialias technologijas, užtikrinančias autentiškumo išsaugojimą.
- **Tvarkomieji statybos darbai** – statybos ar griovimo darbai, kaip apibrėžta Statybos įstatyme, atliekami kultūros paveldo statinyje ar jo teritorijoje.
- **Vertingoji savybė** – kultūros paveldo objekto, vietovės, jų dalies ar elemento bruožas, vertingas etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu.

2. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

Anykščių miesto istorinės dalies esamos būklės analizė paveldosauginiu aspektu susideda iš šių dalių:

- 2.1. Anykščių miesto istorinės raidos analizė;
- 2.2. Anykščių miesto urbanistinė architektūrinė charakteristika;
- 2.3. Kultūros paveldo sklaida mieste;
- 2.4. Miestovaizdžio analizė apsaugos zonos (vizualinės apsaugos pozonio) nustatymui.

2.1. ANYKŠČIŲ MIESTO ISTORINĖS RAIDOS ANALIZĖ

(Pagal Algimanto Miškinio monografiją *Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai. Anykščiai, 2005.*)

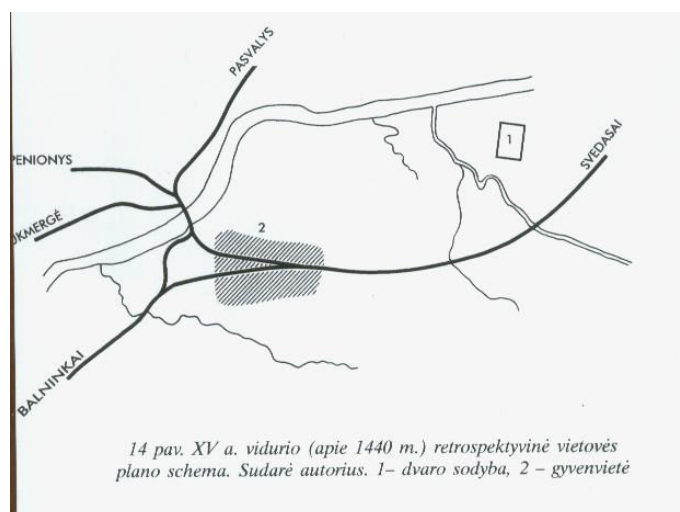
Anykščių apylinkėse žmonių gyventa jau vėlyvojo neolito laikais ir žalvario amžiuje. Teritorija buvo reikšminga gynybai kovų su ordinais laikotarpiu. Už 2 km nuo Anykščių yra garsus Šeimyniškių piliakalnis. Eilė istorikų mano, kad čia buvusi Mindaugo pilis ir sostinė Voruta. Piliakalnis naudotas pirmaisiais II-ojo tūkstantmečio amžiais, gyvenvietė jo papėdėje žymiai senesnė, II-I tūkstantmečio prieš Kristų. Spėjama, kad, sunaikinus Šeimyniškių –Vorutos pilį ir gyvenvietę, žmonės persikėlė į tuometinę Anykščių gyvenvietę.

Rašytiniuose šaltiniuose Anykščiai pirmą kartą paminėti 1440 m. liepos 22 d., kunigaikščio Kazimiero laiške Eišiškių vietininkui Montautui, kuriame valdovas perdavė dvarą valdyti Radvilai Astikaičiui. Anykščiai minimi ir 1440-1442 m. dokumente, pagal kurį duota žemės Nekrašui Gintautaičiui Deltuviškiui

Gyvenvietė kūrėsi prekybinių kelių iš Ukmergės, Pienionių, Pasvalio, Balninkų ir Svėdasų sankirtoje, šalia Šventosios upės brastos (vėliai tilto). Dvaras buvo įsikūręs atokiau, todėl spėjama, kad dar iki įsteigiant dvarą čia buvusi Anykščių gyvenvietė. XV a. gyvenvietės planas galėjo būti linijinis, sodybos išsidėstę prie kelio iš Svėdasų į Balninkus ir į dešinią Šventosios upės krantą.

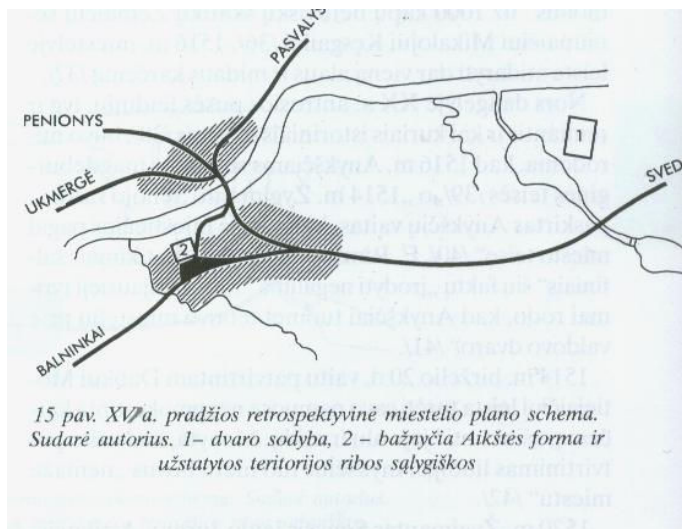
1442-1452m. didžiojo kunigaikščio vietininkas Radvila Astikaitis Anykščiuose pastatydino pirmąją Šv. apaštalo evangelisto Mato medinę bažnyčią (fundatorius karalaitis Kazimieras).

XV a. antrojoje pusėje Anykščių gyvenvietė buvo didelio pavieta centras, kuriam nuo 1512 m. priklausė ir Rokiškio valsčius. Gali būti, kad tuo metu gyvenvietė jau buvo virtusi miesteliu.

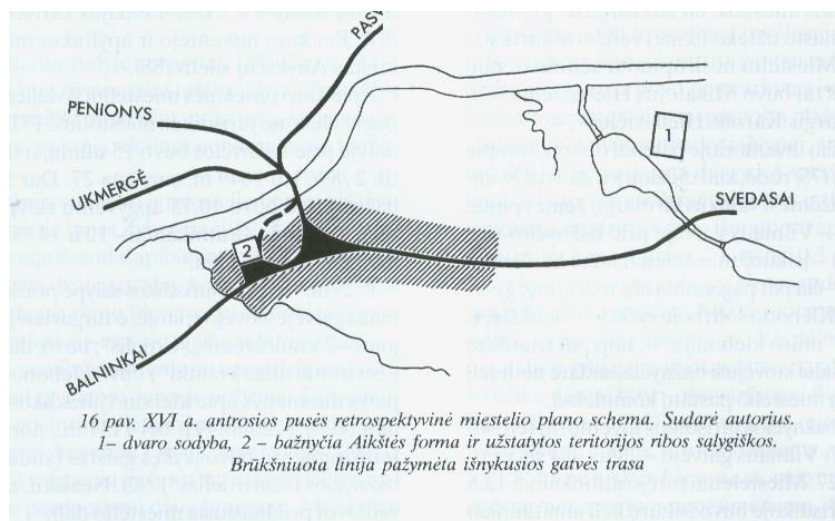
*XV a. vidurio (apie 1440 m.) retrospektyvinė vietovės plano schema. A. Miškinis
1 - dvaro sodyba, 2 – gyvenvietė.*

Gyvenvietės persitvarkymą į miestelį galėjo paskatinti bažnyčios įsteigimas. Bažnyčia pastatyta spėjamoje dviejų kelių sankryžoje, kurioje Vilniaus kelias, ejęs į Livoniją per Balninkus, Kurklius ir Pasvalį, atsišakojo į Svėdasus ir Rokiškį. Prie bažnyčios susiformavo pirmoji Anykščių turgaus aikštė, kuri minima 1514 m. Žygimanto Senojo pasirašytame dokumente. Jame nurodoma, kad prie aikštės buvo 12 krautuvių ir 4 karčemos. Turgaus aikštės forma nežinoma, buvusi netaisyklinga. Gatvėms sukant į bažnyčią, susiformavo radialinis miestelio planas, būdingas daugumai to meto mažų Lietuvos miestų.

XVI a. pradžios retrospektyvinė miestelio plano schema. A. Miškinis
1 – dvaro sodyba, 2 – bažnyčia. Aikštės forma ir užstatytos teritorijos ribos sąlygiškos.

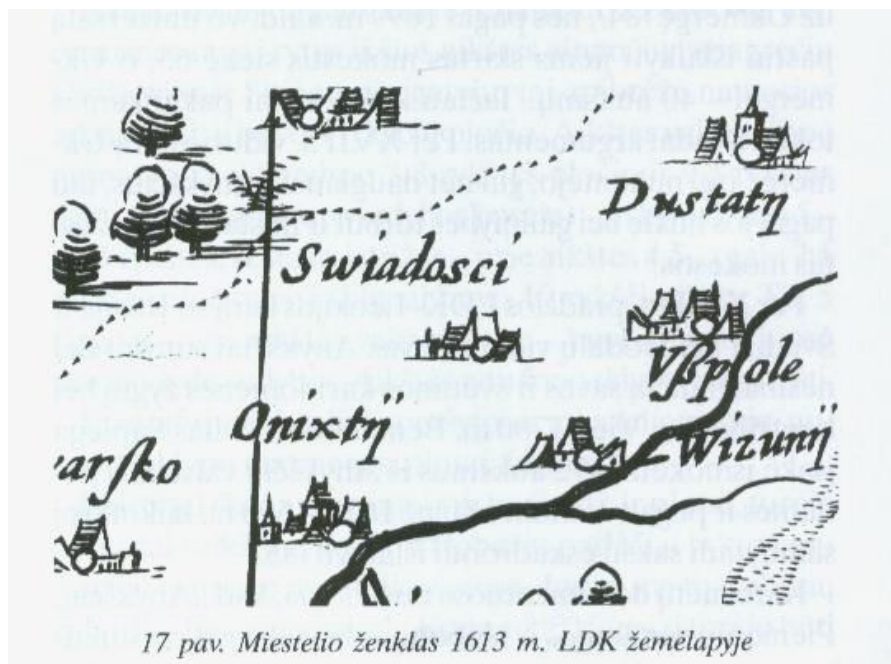
1560, 1566 m. Anykščius niokojo gaisrai. Valakų reformos metu (1557 m.) Anykščių planas nebuvo pertvarkytas, išliko radialinis, tik atsirado nauja turgaus aikštė toliau nuo bažnyčios – į ją reikėjo eiti gatve. Naujoji aikštė buvo trikampė ar trapecinė, apie ją išsidėstė krautuvėlės ir karčemos.

XVI a. antrosios pusės retrospektyvinė miestelio plano schema. A. Miškinis.
1 – dvaro sodyba, 2 – bažnyčia. Aikštės forma ir užstatytos teritorijos ribos sąlygiškos.
Punktyru pažymėta išnykusios gatvės trasa

Pirmą kartą Anykščiai pažymėti 1578-1580 m. M.Strubičiaus žemėlapyje, 1613 m. - M.Radvilos Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės žemėlapyje.

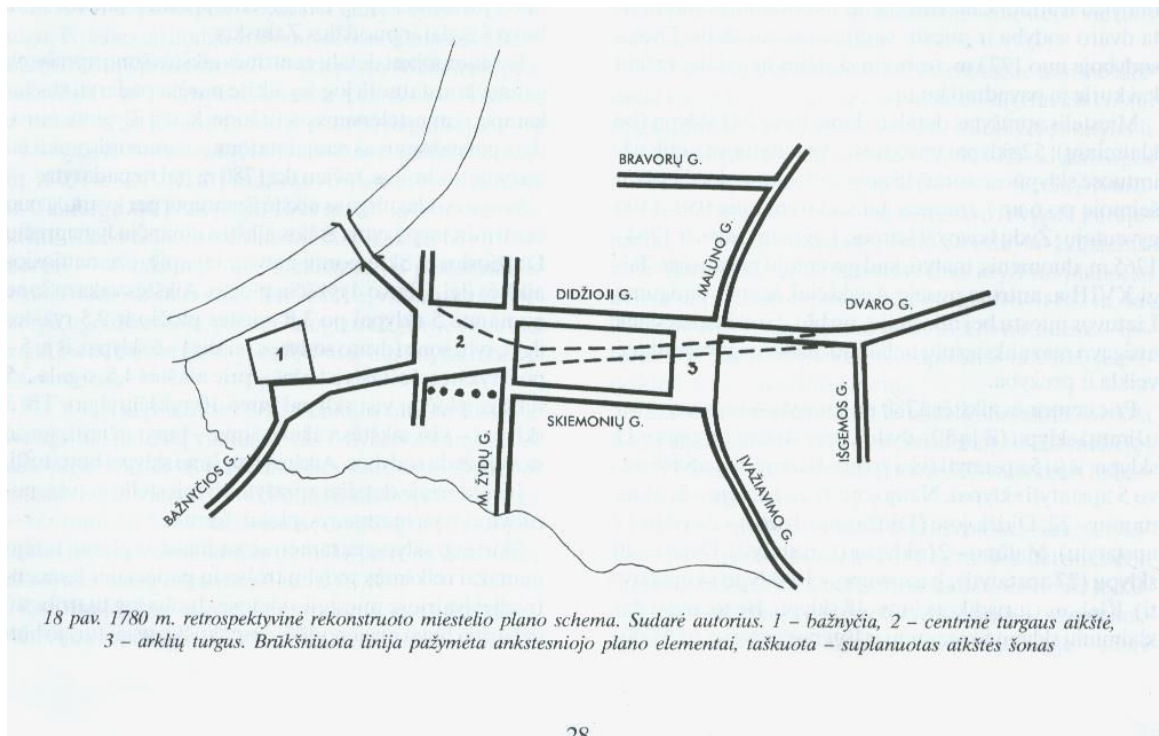
Anykščiai 1613 m. LDK žemėlapyje

1649 m. inventorius nurodo, kad Anykščių bažnyčios jursdikoje yra 50 sodybų. 1655 m. metais mieste jau gyveno žydų. Per LDK-Lenkijos karą su Švedija ir Rusija Anykščiai labai nukentėjo. 1656 m. miestą buvo užėmusi Švedijos kariuomenė, sudegino bažnyčią.

Po XVIII a. pradžios karų ir nelaimių užstatymas išretėjo visoje teritorijoje. Tiltas per Šventąją neatstatytas iki 1738 m. (veikė keltas). 1740 m. miestelyje gyveno apie 100 šeimų.

1757 m. pradėta statyti vienbokštė mūrinė bažnyčia. Miestas, kiekvieną šimtmetį niokotas karų, plėšimų, maro, gaisrų vėl iš naujo atsigaudavo: 1764 – 1765 m. mieste surašyti 97 “dūmai”, 1773 m. – 112 sodybų. Turgaus aikštėje 1773 m. stovėjo dvaro karčema, jos gale - 6 naujos krautuvės, kelios miesto karčemos, krautuvės, klasicistinių formų teismo pastatas.

Tarp 1775 ir 1780 m. Anykščiai vėl sudegė. Po šio gaisro miestelis planingai rekonstruotas, radialinis planas buvo pertvarkytas į stačiakampį. Projektas nerastas, jį schemiškai pagal 1780 m. inventorių atkūrė A. Miškinis. To meto Anykščių plano griaučius sudarė 5 gatvės: Bažnyčios (kelias iš Vilniaus), Didžioji – Didžioji dvaro (kelias iš Svėdasų), Įvažiavimo g. (kelias iš Skiemonių), Naujoji žydų gatvė ir kelias nuo tilto per Šventąją į centrinę turgaus aikštę. Tarp šių gatvių susiformavo trapecinė turgaus aikštė. Už vieno kvartalo nuo turgaus aikštės buvo Arklių turgus.

1780 m. retrospektyvinė rekonstruoto miestelio plano schema. A. Miškinis.

1 - bažnyčia, 2 - centrinė turgaus aikštė, 3 – arklių turgus. Punktyru pažymėti ankstesniojo plano elementai, taškeliais – suplanuotas aikštės šonas.

1792 m. sausio 17 d. Stanislovas Augustas Anykščiams suteikė savivaldos privilegiją. Pagal ją miestas įpareigotas pastatyti rotušę, atidaryti krautuves, visuomeninę plytinę, duotas herbas. Deja, privilegija greit panaikinta, po 1794 m. sukilimo Anykščiai vėl atsidūrė dvaro priklausomybėje. Nors formaliai 1795 m. savivalda buvo atkurta, bet liko neįgyvendinta, 1798 m. iliustracijos metu į ją neatsižvelgta.

XIX a., nežiūrint reguliariai niokojusių gaisrų ir nuosmukių po jų, miestas augo. 1820 m. Anykščių dvaro sodyboje gyveno 29 žmonės, palivarko – 9, miestelyje apie 1000 gyventojų (apie 150 dūmų), iš jų – 480 krikščionių (60 sodybų). 1829 m. pradėta statyti mūrinė klasicistinės architektūros varpinė. 1830 m. pastatyta papartinė mokykla, atokiau nuo aikštės – klasicistinės architektūros Okoličiūtės dvarelis.

Po 1831 m. sukilimo Anykščių dvaras su miesteliu perėjo valstybės žinion. 1838 m. perimant Anykščius Valstybės turto rūmams sudarytas detalus inventorių. Iš jo galima spręsti apie to laiko Anykščių dydį, išplanavimą. Gyventojai surašyti pagal 8 gatves: Dvaro, Didžioji, Senojo malūno, Galinė, Įvažiavimo, Skiemonių, Žydų, Kalamiesčio ir prie aikštės, pavadintos Žydų turgaus gatve. Pavadinimas atspindėjo erdvės pobūdį, nes aikštėje pastatytos ir sujungtos žydų krautuvėlės ją susiaurino - aikštė sudarė plačios prekybinės gatvės išpūdį. Beveik visi miestelio sodybų trobesiai buvo mediniai; tik 3 mūriniai namai ir 3 mūrinės krautuvėlės.

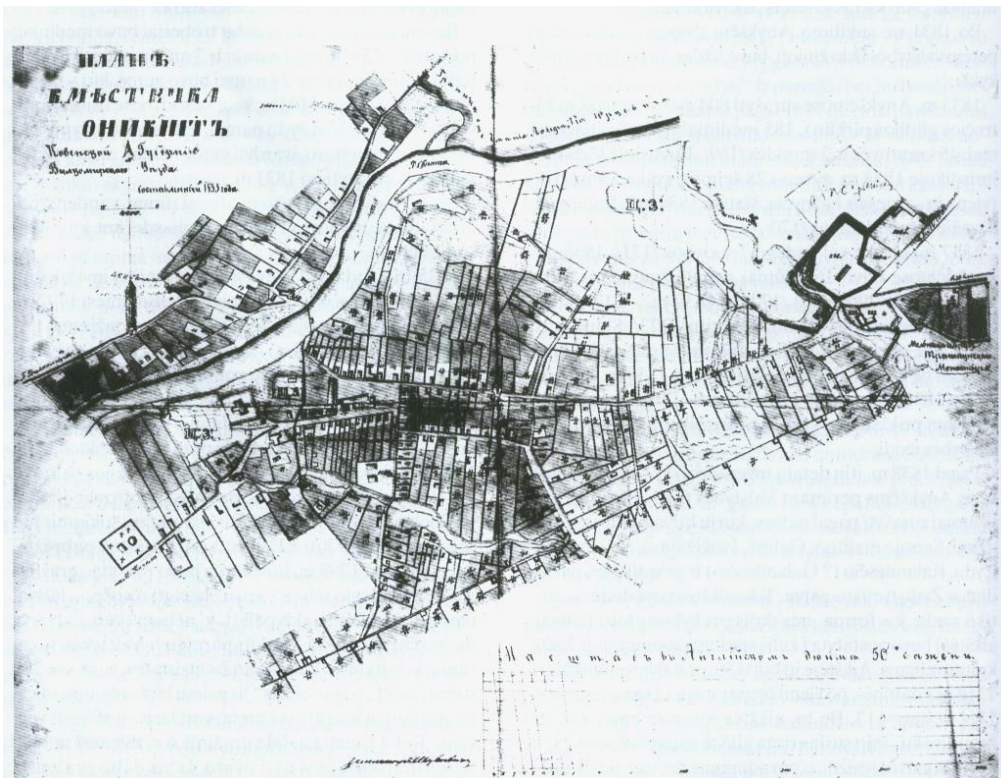
Dvaro sodyboje stovėjo mediniai rūmai, vandens malūnas, alaus ir spirito varyklos, keliasdešimt ūkio trobesių.

1853 m. sudarytas Anykščių tikrosios būklės planas – ankstyviausias turimas Anykščių planas. Miestas išsidėstęs kairiajame Šventosios krante. Dešiniajame krante buvo tik 30 sodybų, pasiekiamų keltu, nes 1849 m. potvynio nuneštas tiltas neatstatytas. Rytuose miesto teritoriją riboja Anykštos upelis, pietvakariuose dvaro žemių riba prie kelio į kapines ir Kurklius. 1775-1780 m. pradėta formuoti stačiakampė turgaus aikštė liko trapecinė. 1853 m. plane Arklių turgaus vieta jau sudalinta sklypais, tačiau pirmoji turgaus aikštė prie bažnyčios dar yra. Miestelio plane pastebimi

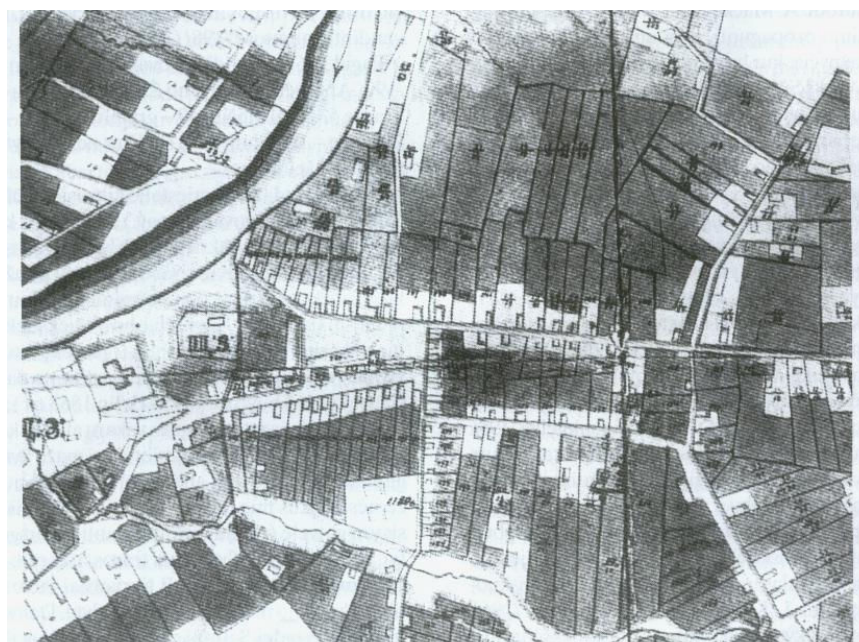
savaimingos ir planingos raidos elementai. Stačiakampis planas raiškus centrinėje rekonstruotoje teritorijoje, radialinis – pietvakarinėje dalyje ir dešiniajame upės krante.

Užstatymas apie turgaus aikštę buvo gana tankus: namai stovėjo galais į aikštę su siaurais tarpais tarp jų. Greta prekybinių, stambiausi miestelio pastatai buvo bažnyčia ir dvi sinagogos.

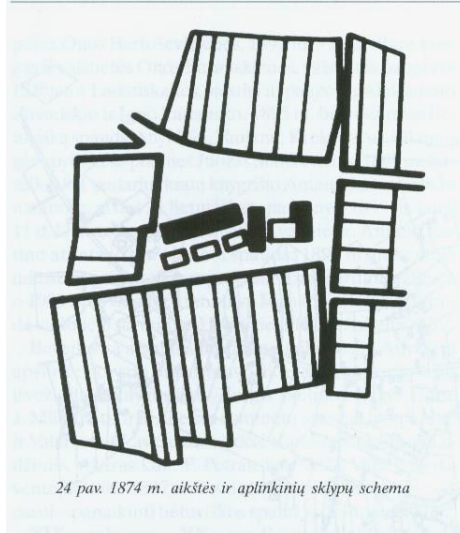
19 pav. 1853 m. „švarusis“ tikrosios būklės planas

1853 m. Anykščių tikrosios būklės planas

20 pav. 1853 m. plano fragmentas – miestelio centrinė dalis

Po 1863 m. sukilimo (1865 m.) sudarytame Anykščių tikrosios būklės plane matoma, kad miestelis tik nežymiai išsiplėtęs, keitėsi daugiau sklypų dydis ir jų apstatymas. Pagal 1868 m. aprašymą miestelyje buvo 1563 gyventojai, jis užėmė apie 500 dešimtinių, jame buvo 509 namai prie gatvės (10 mūrinių), 63 –stovintys kieme, 32 krautuvės (2 mūrinės), 2 prekių ir 3 vyno sandėliai, 5 fabrikai (1 mūrinis), 8 užvažiuojamieji namai, 10 smuklių, policijos būstinė ir kt.

24 pav. 1874 m. aikštės ir aplinkinių sklypų schema

Turgaus aikštės ir aplinkinių sklypų schema, 1874 m.

1870 m., 1871 m., 1873 m., 1876 m. Anykščius niokojo gaisrai, bet miestelis augo. 1886 m. surašyta 118 namų, kuriuose susigrūdę gyveno 3016 žmonių. Ypač didelis gaisras buvo 1891 m. Rašoma, kad sudegė 418 namų, be pastogės liko 3000 žmonių.

1891 m. sudarytas ir patvirtintas Anykščių planas. Tai daugiau esamos padėties fiksiacija. Jame matomi gaisrų padariniai – centre beveik nėra namų.

1891 m. plano variantas su paryškintais pagrindiniais elementais

Nepaisant gaisro padarinių, Anykščių, kaip prekybos ir amatų centro reikšmė didėja. Reguliarus miesto planas tik nežymiai keitėsi: susmulkėjo sklypai ir kvartalai, atsirado tarpinių gatvelių,

užstatymas gana tankus, pradėtas užstatinėti Arklių turgus. Smulkėjantys sklypai ir tankėjantys pastatai – tai prekyba ir amatais besiverčiančių gyventojų gausėjimo rezultatas. 1897 m. surašymo duomenimis Anykščiuose buvo 310 sodybų, 3947 žmonės.

1898 m. buvo nutiestas Panevėžio-Švenčionėlių geležinkelis, pastatyta geležinkelio stotis. Geležinkelis buvo labai svarbus miestelio ūkinei veiklai, prekybai, pramonei, amatų vystymuisi.

1901 m. skirta lėšų tiltui per Šventąją remontuoti, turgaus aikštei pergrįsti, bažnyčiai perstatyti (1899 – 1909 m.). Naujoji bažnyčia tapo pagrindine dominante miestelyje ir Anykščių panoramoje.

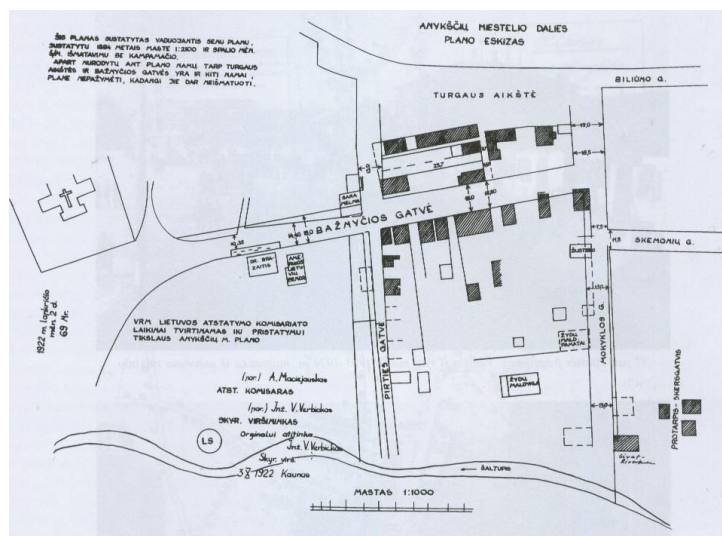

Bažnyčia Anykščių panoramoje. 1910-1912 m.

Iki pirmojo pasaulinio karo Anykščių centre susiformavo būdingas XIX pab.–XX a. pr. Lietuvos miesteliams užstatymas: apie grįstą aikštę išsidėstė krautuvės, pastatai stovėjo tankiai, šonais ir galais į gatves ir aikštę. Centre padaugėjo mūrinių pastatų. Užupyje vyravo mediniai kaimo namai, stovėję galais į gatves.

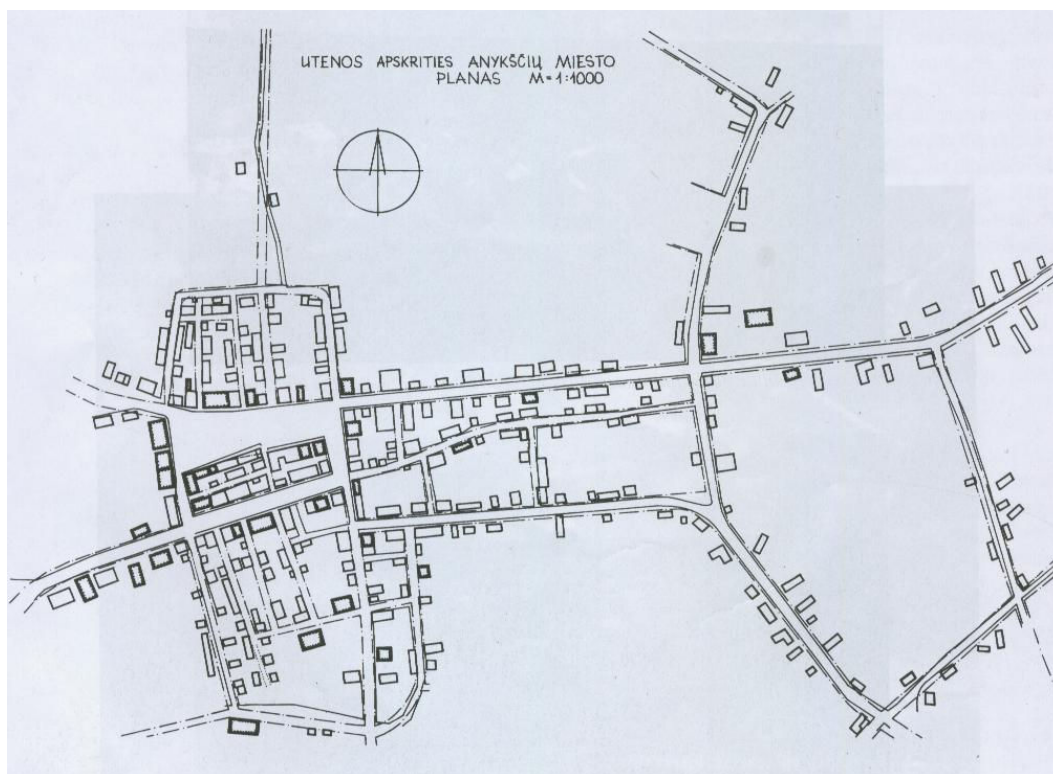
1912-1914 m. Vokietijos generalinio štabo žemėlapyje Anykščiai pažymėti schemiškai. Miestelis išsidėstęs beveik vien kairiajame Šventosios upės krante, kur suėjo 6 keliai, tik vienas iš jų iš dešiniojo upės kranto. Keliai centre susikirto dviejose sankryžose - viena turgaus aikštėje, kita per kvartalą į rytus. Pagal šį planą atrodo, kad Anykščiuose dominuoja radialinio išplanavimo elementai. Karo metu Anykščiai labai nukentėjo: išsprogdintas geležinkelis, miesto tiltai, specialiai nugriauti bažnyčios bokštai, apie du trečdalius miesto sunaikino ugnis.

Pokaryje susirūpinta, kad Anykščiai neturi plano. Pagal nežinomus XIX a. planus parengtas "plano eskizas". 1923 m. pradėtos grįsti miesto gatvės, rengiami šaligatviai.

1922 m. Anykščių plano eskizas

1925 m. patvirtinta Anykščių plano schema, kurioje fiksuotos miestelio ribos: geležinkelio linija, Užupiečių ir Jurzdikos sodžiais, žydų kapinėmis, Kęstučio, Rubikių, Būgos ir Kalnų gatvėmis. Schemoje pažymėtos naujos, XIX a.pab.-XXa.pr. susidarę gatvelės. Joje matyti, kad turgaus aikštė nuo 1891 m. dar sumažinta. Jos viduje stovėjo 3 maži kvartalai, kuriuos skyrė siauros gatvelės (S. Daukanto ir J. Basanavičiaus). A. Baranausko aikštė vadinta tik šiaurinė visos aikštės dalis. Iki 1930-1932 m. bendras Anykščių vaizdas nedaug tepakito. Miestelio panoramoje dominavo stambi bažnyčia.

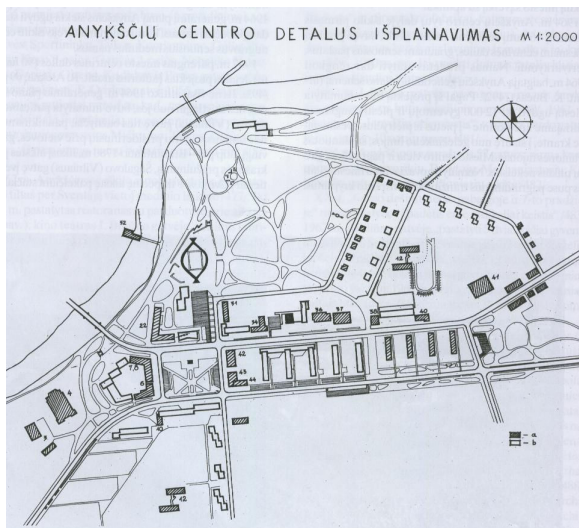

1935 m. Anykščių planas

1938 m. Anykščiams suteiktos II eilės miesto teisės. Anykščiuose plėtėsi verslai, miestas įgavo vasarvietės reikšmę. Nors iki 1939 m. pastatyta daug naujų pastatų, ryškiau pasikeitė tik miesto centras. Prieš Antrąjį pasaulinį karą mieste gyveno apie 4000 žmonių.

Po Antrojo pasaulinio karo miesto vaizdas sparčiai keitėsi. 1949 m. turgaus aikštėje įrengtas skveras, pasodinti medžiai. Apie 1950 m. parengtas Anykščių projektas, kuriame didesnių istorinio plano pakeitimų nenumatyta. Šiek tiek išplėsti miestą planuota į pietus, pietryčius ir šiaurės vakarus. Aikštėje numatytas skveras, visuomeniniai pastatai sukoncentruoti J.Biliūno gatvėje. Nauji namai numatyti daugiausia vienbučiai. Antrajame pokario dešimtmetyje Anykščiai sparčiai augo. 1964 m. parengtas Anykščių generalinis planas (archit. K.Bučas). Pagal šį projektą numatyta miestą plėsti iki 12000 gyventojų, daugiausia kairėje Šventosios upės pusėje, į pietryčius. Dešiniajame krante, į šiaurę nuo geležinkelio, suplanuotas pramonės rajonas. Pagal šį planą Anykščiuose numatyta daugiabučių namų statyba, kurie turėjo atsirasti nugriovus senuosius medinius namus.

1967 m. centrinės Anykščių dalies planas

Koreguotas 1967 m. planas

1967 m. parengtas miesto centrinės dalies detalus projektas (R. Alekna). Jame numatyti kapitalūs miesto plano keitimo darbai: Šagalovo (Vilniaus) gatvės ištiesinimas, trapecinę aikštę paverčiant stačiakampe, nugriauant visus senuosius pastatus pietinėje aikštės pusėje ir centrą apstatant tipiniais penkiaukščių pastatų blokais. A. Miškiniai ir A. Pilypaičiai kreipusis į Statybos reikalų komitetą projektas buvo pakartotinai apspvarstytas ir pakoreguotas - bent svarbiausi istorinio plano elementai bei pastatai buvo išsaugoti.

1969 m. urbanistikos paminklo schema. 1-saugotini pastatai, 2-urbanistikos paminklo ribos, 3-saugotini plano elementai

1969 m. pagal A. Miškinio tyrimus, nepaisant neigiamų pokyčių, Anykščiai buvo pripažinti vertingu urbanistikos paveldo objektu - urbanistikos paminklu. Nustatytos urbanistiniu architektūriniu požiūriu vertingos teritorijos ribos, saugotini plano ir tūrinės erdvinės kompozicijos elementai. Deja, šios priemonės buvo stipriai pavėluotos: turgaus aikštė buvo apželdinta ir paversta

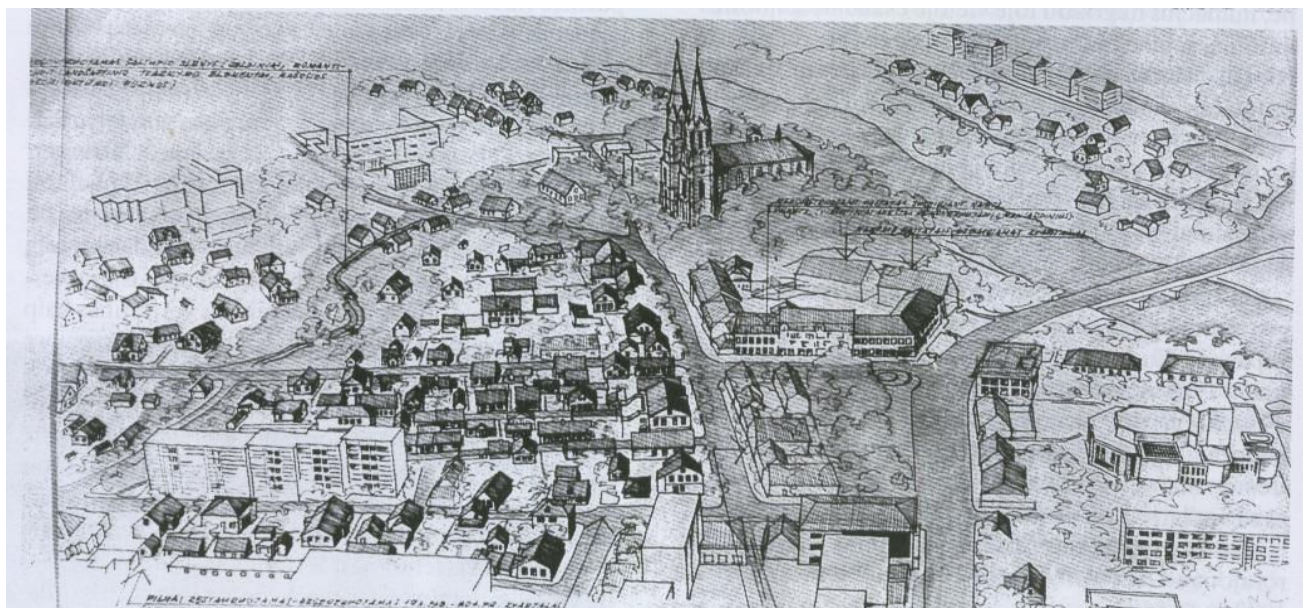
skveru, apie ją pastatyta visa eilė stambaus mastelio pastatų (kultūros rūmai, viešbutis, universalinė parduotuvė).

Nauji pastatai šiaurinėje turgaus aikštės pusėje. 1978 m. A.Miškinio nuotrauka

Nauji pastatai šiuo metu dominuoja istoriniame miesto centre. Senuosius Anykščius primena tik pietinėje turgaus aikštėje išlikęs užstatymas ir kvartaliukas už jo iki Šaltupio upeliuko. Dėl šių priežasčių Anykščiuose ypač aktuali išlikusio architektūrinio paveldo apsaugos problema.

1992 m. Paminklų restauravimo institute parengtame Anykščių centrinės dalies regeneravimo projekte (archit. G.Miknevičienė) konstatuota, kad miesto centre vizualiai dominuoja pokarinė statyba. Projekte siūlyta ypač griežtai saugoti ir puoselėti išlikusius senuosius pastatus bei sustiprinti istorinį miesto įvaizdį, atkuriant buvusio užstatymo fragmentus. Šio projekto sprendiniai įteisinti šiuo metu galiojančiame Anykščių bendrajame plane.

Anykščių centrinės dalies regeneravimo projektas. Centrinės dalies perspektyva. 1992 m.

IŠVADOS

1. Anykščių gyvenvietė kūrėsi prekybinių kelių iš Ukmergės, Pienionių, Pasvalio, Balninkų ir Svėdasų prekybinių kelių sankryžoje, kairėje Šventosios upės pusėje. Rašytiniuose šaltiniuose Anykščiai pirmą kartą paminėti 1440 m.
2. Manoma, kad XV a. antrojoje pusėje Anykščių gyvenvietė buvo didelio pavieto centras, virtęs miesteliu su bažnyčia.
3. XV a.–XVI a. turgaus aikštė buvo prie bažnyčios, netaisyklingos formos. Gatvėms sukančioms į bažnyčią susiformavo radialinis miestelio planas.
4. Valakų reformos metu (1557 m.) Anykščių planas nebuvo pertvarkytas, išliko radialinis, tik miesto centras pasislinko į rytus. Čia susiformavo nauja, didelė trapecinės formos turgaus aikštė. Apie aikštę išsidėstė krautuvėlės ir karčemos.
5. XVIII a. pab. po gaisrų Anykščių miestelis planingai rekonstruotas, radialinis planas pertvarkytas į stačiakampį. Už kvartalo nuo turgaus aikštės suformuota antra aikštė – arklių turgus.
6. 1853 m. sudarytas Anykščių tikrosios būklės planas – ankstyviausias turimas Anykščių planas. Didžioji miesto dalis vis dar dešiniajame Šventosios krante. Arklių turgaus vieta jau sudalinta sklypais, tačiau pirmoji turgaus aikštė prie bažnyčios dar yra. Stačiakampis planas raiškus centrinėje rekonstruotoje dalyje, radialinis – pietvakarinėje dalyje. Prekybinių pastatų kvartalu pietinėje turgaus aikštės pusėje suformuota centro erdvė: siaura turgaus aikštė šiaurėje ir pagrindinė prekybinė gatvė pietuose.
7. XIX a. pab.–XXa. pirmoje pusėje miestas, nors ir niokojamas gaisrų, sparčiai augo. Centro išplanavimas mažai keitėsi.
8. Dideli pokyčiai Anykščių centre įvyko pokaryje, kai vietoj tradicinio mažaaukščio užstatymo į jį įsiveržė daugiabučiai namai, stambūs visuomeniniai pastatai.

2.2. ANYKŠČIŲ ISTORINIO CENTRO URBANISTINĖ ARCHITEKTŪRINĖ CHARAKTERISTIKA

Anykščių istorinis centras susiformavo daugiau nei pusę eros trukusios miesto istorinės raidos rezultate. Anykščių miestas drauge su eile seniausių ir išskirtiniausių Lietuvos miestų 1972 metais įtraukti į urbanistikos paminklų sąrašus dėl:

- savito unikalaus miestovaizdžio (darnus nuostabus grožio gamtinio kraštovaizdžio ir statybinės žmonių veiklos santykis),
- unikalios, ilgą istorinę miesto raidą užkodavusios planinės struktūros (radialinis miesto planas savitai transformavęsis į stačiakampį),
- išlikusių savitų senojo miesto fragmentų, vidaus erdvių, senųjų pastatų (bažnyčios aplinka, kvartalas tarp A. Baranausko aikštės ir Šaltupio upelio, centrinė aikštė).

Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte nustatytos Anykščių miesto istorinės dalies vertingosios savybės: „Gatvių tinklas, aikštės planas, kapitalinio užstatymo fragmentai, miesto panorama.“

Istorinis Anykščių centras išsidėstęs Šventosios upės slėnyje. Upė, ją supantys želdynai, pakraščiuose išsilejantys į miestą supančius miškus – kartinė miestovaizdžio formantė. Panoramos iki šiol raiškiai dominuoja aukščiausios Lietuvoje Šv. Mato bažnyčios tūris. Mažaaukščio užstatymo santykis su stambiu erdvinės dominantės – bažnyčios tūriu – vienas svarbiausių Anykščių istorinio centro miestovaizdžio ypatumų.

Saugomą istorinio Anykščių centro planą kairiojoje Šventosios upės pusėje formuoja centrinę turgaus aikštę supančios gatvės: A. Vienuolio - J. Biliūno, Vilniaus - Dariaus ir Girėno, Paupio – Taikos, M. Valančiaus – Šaltupio. Teritoriją juosia Šaltinio, K.Ladygos gatvės, kitoje upės pusėje: A. Vienuolio, Tilto gatvės. Pokario metais formaliai saugotas gatvių tinklas, bet gatvių parametrai buvo keičiami. Ypač grubiai keisti jų išilginiai profiliai, suteikiant prioritetą transportui gatvės iškeltos, ištisos eilės namų (Taikos g. ir kt.) liko giliai duobėje.

Svarbiausia istorinė miesto vidaus erdvė - turgaus aikštė šiuo metu praradusi savo charakterį. Aikštė buvo apsodinta medžiais, įrengtas skveras, o jos pakraštyje stovėjęs prekybinių gyvenamųjų pastatų kvartalas - nugriautas. Prieš Kultūros rūmus suformuota nauja aikštė ardo centro erdvinės struktūros ribas. Prekybinio kvartalo nugriovimas pakeitė autentišką erdvių mastelį.

Autentiškas smulkaus ritmo užstatymas - urbanistinis audinys (dabar vadinamas užstatymo morfotipu) Anykščių centre išliko kvartale tarp aikštės ir Šaltupio upelio. Ilkais siaurais rėžiais sudalintoje sodybinio užstatymo zonoje prekybiniai-gyvenamieji namai stovėjo prie aikštės (galais ar šonu į ją), į sklypo gilumą statyti ūkiniai pastatai, toliau, prie Šaltupio upelio buvę daržai. Šiuo metu užstatymas sutankėjęs, dauguma ilgų sklypų sudalinti, naujuose sklypuose kvartalo gilumoje pastatyti gyvenamieji namai. Nežiūrint pokyčių, šis kvartalas ir Tiltų gatvės kitoje Šventosios upės pusėje užstatymas – tai charakteringiausi išlikę senojo Anykščių centro užstatymo fragmentai.

2.3. KULTŪROS PAVELDO SKLAIDA MIESTE

Anykščių miesto istorinės dalies įvertinimas Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akte

Anykščių miesto istorinės dalies vertingosios savybės nustatytos Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akte 2007-02-13 Nr. KPD-RM-215.

Anykščių miesto istorinė dalis

Unikalus objekto kodas: 17071
Statusas: įrašytas į registrą (registrinis)
Įregistravimo registre data: 1993-12-02
Objektas įrašytas kaip: vietovė.
Teritorijos plotas: 52,99 ha.
Buvęs kodas: UV2

Vietovėje yra:

Nr.	Pavadinimas	Unikalus objekto kodas	Kiti kodai
1.	A.Vienušio-Žukausko paminklas	15283	DV1301
2.	A.Baranausko paminklas	15742	DV4541
3.	Tremtinių paminklas "Tautos kančia - mano kančia"	15690	DV4762
4.	Skulptūrinės stacijos (šv. Mato bažnyčia)	15691	DV4763
5.	Namas, Vilniaus g. 21	16972	IV1216
6.	Rūmai, vadinami Okuličiūtės dvareliu, Paupio g. 10	30776	
7.	Anykščių senojo miesto vieta	17147	A1400, AR1882
8.	A.Vienušio kapas	10477	IR 146
9.	Rašytojo A.Vienušio namas (muziejus)	10476	IR 145
10.	Klėtis, A. Vienušio g. 4	10475	IR 144

Vertingųjų savybių pobūdis:

- Archeologinis (lemiantis reikšmingumą),
- Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus),
- Urbanistinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus),
- Istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus),
- Kraštovaizdžio.

Vertingosios savybės:

- *Planavimo sprendiniai* - mišraus plano struktūra, gatvių tinklas, siluetai, perspektyvos, A. Baranausko g. pietinė išklotinė, Sinagogos, S. Daukanto, Rašytojų, Šaltinių, Vilniaus, Taikos g. užstatymo 1-2 a. mediniais namais tipas;
- *Įvairios išraiškos formos* - paminklas A. Vienušio, paminklas tremtiniams „Tautos kančia-mano kančia“, paminklas A. Baranauskui;

- *Takai, keliai ar jų dalys, dangos* - S. Daukanto g. akmenų riedulių grindinys;
- *Želdynai ir želdiniai* – apželdinimo pobūdis trapecijos formos skvere, apribotame A. Baranausko gatve;
- *Upės, natūralūs vandens telkiniai ir hidrotechnikos įrenginiai* – užtvanka, Šventosios upės vaga;
- *Pirminė ir istoriškai susiklosčiusi* - gyvenamoji ir ūkinė paskirtis.
- *Faktai apie svarbias visuomenės, kultūros ir valstybės asmenybes* - 1815 m. Anykščiuose gimė poetas vyskupas Antanas Baranauskas, 1879 m. Niūronyse gimė rašytojas Jonas Biliūnas, 1882 m. Ažuožeriuose gimė rašytojas Antanas Vienuolis-Žukauskas, kuris 1945-57 metais buvo A. Baranausko memorialinio muziejaus direktoriumi, 1901-1984 m. gyveno ir dirbo rašytoja Bronė Buivydaitė.

Bronės Buivydaitės (Tyrų duktė) namas – muziejus (unikalus objekto kodas 16782, buvę kodai L1629, IV1025). Šiame name rašytoja praleido vaikystę, gyveno ir kūrė nuo 1948 m. iki mirties. Daug metų tarp keturių žalio namelio sienų, net ir netekusi regėjimo, iki gilios senatvės nepadėjo plunksnos. "Pro vaikystės langą", "Vargai vartus kilnoja" ir kiti kūriniai skirti savo kraštui, jo žmonėms. Muziejuje yra memorialinė ekspozicija, rašytojos asmeniniai daiktai, saugoma autentiška aplinka, rašytojos asmeniniai daiktai, įrengta literatūrinė ekspozicija.

Anykščių viešosios bibliotekos pastatas - rūmai, Paupio g. 10, vadinami Okuličiūtės dvareliu (unikalus objekto kodas 30776). Vietos dvarininkė Okuličiūtė rūmus pastatė prieš 1863 metų sukilimą, nes rūmai minimi prisiminimuose apie sukilimo įvykius. Po sukilimo konfiskuoti rūmai ėjo iš rankų į rankas. Minimi 8 savininkai, kurie rūmus nuomodavo, patys ten negyvendami. Nuo 1918 m. iki 1939 m. rūmai priklausė A. Žukausko–Vienuolio giminaičiui Donatui Šukevičiui. D. Šukevičius restauravo rūmus ir parką, kurį papildė retų rūšių dekoratyviniais augalais. Deja, didelė dalis parko teritorijos prarasta pastačius elektrinės užtvanką prie Šventosios upės, kai pakilęs vanduo išgraužė krantus. Pokario metais pastate įsikūrė Anykščių viešoji biblioteka.

A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus (unikalus objekto kodas 10476, buvęs kodas IR145). 1957 m. rugsėjo 1 d. name įkurtas Vienuolio memorialinis muziejus. I aukšte yra ekspozicija, atspindinti rašytojo gyvenimą ir veiklą, II aukšte - 5 memorialiniai kambariai, kuriuose eksponuojami Vienuolio ir jo šeimos daiktai. Darbo kambarys toks, koks buvo rašytojo mirties dieną.

Antano Baranausko klėtelė (unikalus objekto kodas 10475, buvęs kodas IR144). A. Baranauskas „Anykščių šilelį“ parašė per dvi vasaras 1858–1859 m. klėtelėje, esančioje tėvų sodyboje Ažupiečiuose. 1927 m. gegužės 1 d. rašytojas A. Vienuolis klėtelę atidarė kaip muziejų. 1958 m. pastatytas klėtelės apsauginis gaubtas. Klėtelėje saugomi A. Baranausko daiktai (lova, kuparas, prieverpstės ir kt), 1863 m. sukilėlių ginklai (ietis, durklas, kardas). Šalia klėtelės paminklinis A. Baranausko biustas.

A. Vienuolio-Žukausko paminklas (unikalus objekto kodas 15283, buvęs kodas DR1301).
Skulptorius P. Aleksandravičius, architektas V. Gabriūnas

Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia Anykščiuose (unikalus objekto kodas 32802), Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios statinių kompleksas (unikalus objekto kodas 32801), Šventoriaus tvora su vartais ir Kryžiaus kelio koplytėlėmis unikalus objekto kodas 32804). Ši bažnyčia statyta 1899–1909 m. Tai svarbiausias Anykščių panoramos akcentas. Anykščių bažnyčia – aukščiausia Lietuvoje. Pirmieji jos bokštai buvo 84 metrų aukščio. Dabar bokštai siekia 79 metrus. Bažnyčioje įrengtas stiklo blokų vitražas „Šv. Matas“ (aut. A. Mackēlaitė), iškaltas granitinis vyskupo A. Baranausko biustas (aut. H. Rudzinskas), kunigo K. Sirvydo biustas (skulpt. J. Meškelevičius), kunigo K. Kairio bareljefas (skulpt. L. Žuklys). Bažnyčios šventoriuje galima pasigrožėti originaliomis dažyto medžio kryžiaus kelio skulptūrinėmis stacijomis (aut. R. Idzelis).

Paminklas A. Baranauskui (unikalus objekto kodas 15472). Poetas pavaizduotas žengiantis pro simbolinę bažnyčios durų arką, kurios vidinis kontūras vaizduoja moters – gimtinės siluetą. Skulptorius A. Sakalauskas, architektas R. Krištopavičius, (1993 m.).

Kultūros vertybių sąrašą pateikti tiek planuojamoje Anykščių miesto istorinėje dalyje, tiek ir jos gretimybėje esantys kultūros paveldo objektai. Kultūros paveldo objektų visuma - viena iš svarbiausių Anykščių, tapusių kurortiniu miestu, kultūrinio pažintinio, rekreacinio potencialo sudėtinėmis dalimis. Anykščių centre pokario metais prarasta daug architektūrinio paveldo, pažeista urbanistinė erdvinė struktūra. Siekiant, kad miestas neprarastų savo identiteto, Anykščių kultūros paveldas turėtų būti saugomas ypač griežtai, net gaivinamas.

2.4. MIESTOVAIZDŽIO ANALIZĖ APSAUGOS ZONOS VIZUALINĖS APSAUGOS POZONIO NUSTATYMO

Nustatyti fizinės apsaugos pozonę urbanistikos vertybei – Anykščių miesto istorinei daliai netikslinga. Anykščių miesto istorinės dalies ribos sutampa su archeologijos vertybės - senojo miesto vietos teritorija, o už jos ribų nenumatoma veiklos, galinčios pakenkti vietovės vertingosioms savybėms.

Anykščių istoriniam centrui reikalinga apsaugos zona jo vizualinei apsaugai. Svarbiausi Anykščių istorinio centro miestovaizdžio ypatumai nustatyti Anykščių centrinės dalies urbanistinio paminklo UV2 specialiajame plane (regeneravimo projektas) (1993-12-16 Nr. 368 p-v) ir rengiant Anykščių miesto bendrąjį planą. Gamtinė situacija: platus Šventosios upės slėnis, kuriame išsidėstęs istorinio Anykščių centro branduolys, jį supančios kalvos, perkirstos vingiuoto apžėlusio Šalčios upelio slėnio. Urbanizuotą centro miestovaizdį formuoja mažaukštis užstatymas slėnyje su ryškiu stambiu erdviniu akcentu – bažnyčia.

Svarbūs vizualiniai ryšiai tiek į centrą nuo aplinkinių kalvų ir privažiavimų, tiek iš centro į kalvas ir kt. gamtinius elementus, tiek ir lokaliniai vizualiniai ryšiai istorinio centro centro viduje – gatvelių perspektyvos. Iš matomumo zonų ir saugomų vizualinių ryšių bei saugotino užstatymo morfotipo išplaukia ir reikalavimai apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio dydžiui.

3. VERTYBĖS TERITORIJOS IR APSAUGOS ZONŲ RIBŲ PLANO BEI PAVELDOTVARKOS PROJEKTO KONCEPCIJA

3.1. Pagrindinis tikslas

Svarbiausias Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano keliamas tikslas – išsaugoti ir išryškinti istorinio Anykščių miesto centro tapatumą, išplaukiantį iš esamų gamtinių sąlygų, istorinės miesto plano bei erdvinės struktūros raidos, išlikusių senojo užstatymo fragmentų bei atskirų objektų architektūros charakterio, kitų Anykščiuose esančių kultūros vertybių.

3.2. Svarbiausios nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimo nuostatos

Privalomas uždavinys – Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiajame plane įtvirtinti strateginiuose Lietuvos planavimo dokumentuose nustatytas Anykščių nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos nuostatas.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane pagal kultūros paveldo erdvinę politiką Anykščiai su apylinkėmis patenka į *Valstybės istorijos paveldo dominavimo erdvinį stuburą Lietuvoje*. Anykščių arealas priskirtas prie *Ypač svarbių* paveldo vertybių apsaugos arealų, kuriuose *minimali valstybės istorijos paveldo persvara*. Anykščių miestas priskirtas prie *Kultūros paveldo reprezentacinių centrų*.

Lietuvos Respublikos bendrajame plane, Anykščių rajono strateginiame plane, Utenos rajono bendrajame plane, Anykščių miesto bendrajame plane priimta nuostata, kad Anykščiai – tai rekreacijos ir kultūrinio turizmo centras. Kultūros paveldas yra viena iš svarbiausių Anykščių, neseniai įteisintų kaip kurortinis miestas, rekreacinio potencialo sudėtinių dalių.

3.3. Apsaugos prioritetai

Anykščių miesto istorinė dalis (unikalus objekto kodas 17071), rašytojo A. Vienuolio namas-muziejus (unikalus objekto kodas 10476), A. Baranausko klėtis (unikalus objekto kodas 10475), Šeimyniškių piliakalnis su papiliais ir gyvenviete (unikalus objekto kodas 17148), Siaurojo geležinkelio kompleksas, – tai Anykščių nekilnojamojo kultūros paveldo karkasą formuojantys objektai. Jį papildo visa eilė kitų kultūros paveldo vertybių.

Anykščių istorinis centras susiformavo daugiau nei pusę eros trukusios miesto istorinės raidos rezultate. Dėl savito miestovaizdžio, unikalios, ilgą istorinę miesto raidą atspindinčios planinės struktūros, išlikusių savitų senojo miesto fragmentų, vidaus erdvių, senųjų pastatų Anykščiai 1972 metais įtraukti į urbanistikos paminklų sąrašus. Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte (2007-02-13 Nr. KPD-RM-215) nustatytos Anykščių miesto istorinės dalies vertingosios savybės: „*Mišraus plano struktūra, gatvių tinklas, siluetai, perspektyvos; A.Baranausko g. P išklotinė; Sinagogos, S. Daukanto, Rašytojų, Šaltinių, Vilniaus, Taikos g. užstatymo 1-2 a. mediniais namais tipas.*“

Svarbiausi Anykščių nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos prioritetai - šių vertingųjų savybių išsaugojimas. Tai Anykščių istorinio centro miestovaizdį formuojančios savybės:

- panoramos ir silueta su dominuojančiu didžiausios Lietuvoje Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios tūriu;
- gamtinių ir urbanizuotų kultūros paveldo teritorijų santykis ir integralumas;
- centrinės dalies gatvių tinklas ir jų parametrai, grindiniai;

- smulkus urbanistinis audinys, sklypų sistema, užstatymo morfotipas ir architektūros pobūdis (bažnyčios aplinka, kvartalas tarp A. Baranausko aikštės ir Šaltupio upelio, centrinės aikštės zona, Žvejų g.);

Anykščių ir jo apylinkių kultūros paveldo sisteminis naudojimas ir pritaikymas viešajam pažinimui – vienas iš aktualiausių miesto paveldotvarkos prioritetų.

3.4. Tvarkybos ir naudojimo principai

Svarbiausias Anykščių miesto kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo principas – turimo kultūros paveldo autentiškumo išsaugojimas tvarkyme darniai derinant vertingųjų savybių apsaugą su naudojimu bei miesto rekreacinio potencialo vystymu.

Anykščių istoriniame centre karų ir pokario metais prarasta daug architektūrinio paveldo, pažeista urbanistinė erdvinė struktūra. Siekiant, kad miestas neprarastų savo istorinio tapatumo, Anykščių kultūros paveldas turėtų būti saugomas ypač griežtai. Tvarkymas turėtų būti palaikomas, nemenkinantis vertingųjų savybių.

Labai svarbus yra Anykščių istorinio centro gretimybėje esančių teritorijų užstatymo aukštingumo reglamentavimas, siekiant panoramose nenustelbti istorinės erdvinės dominantės - Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios.

Svarbiausias principas vystant rekreacinę aptarnavimo infrastruktūrą – tik būtina minimali ir korektiška intervencija į Šventosios pakrantes bei esamus želdynus.

Pusiausvyros tarp istorinio ir šiuolaikinio užstatymo išlaikymui, miesto istorinį urbanistinį tapatumą įtakančių faktorių sustiprinimui atskirais atvejais leistinas tyrimais pagrįstas prarastų kultūros paveldo fragmentų – urbanistinės užstatymo struktūros restauravimas atkuriant (Anykščių miesto centrinės dalies regeneravimo projektas, 1992).

3.5. Siūloma vertybės teritorijos ribų korektūra

Dabartinė Anykščių miesto istorinės dalies vertybės riba nustatyta Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akte 2007-02-13 Nr. KPD-RM-215.

Vertybės, Anykščių miesto istorinės dalis (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) teritorijos ribas specialiajame plane siūloma tikslinti tik tiek, kiek tai būtina pagal galiojančių įstatymų bei teisės aktų nuostatas. Dabartinė riba koordinuota netiksliai, kai kur pažymėta gatvės viduryje, kai kur kerta privačius sklypus. Remiantis LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 2004, Nr. 153-5571) 11 straipsniu, kultūros paveldo objekto teritorijos ribos nustatomos taip, kad sutaptų su sklypų ar jų dalių, kurie yra daiktinės teisės objektai ribomis.

Siekiant patikslinti vertybės teritorijos ribą, atliekami šie pakeitimai:

- vertybės teritorijos ribą sutapdinama su kadastrinių sklypų ribomis;
- vertybės riba tarp Kurklių g. ir Vilniaus g. perkeliama, pravedant ją kadastrinių sklypų ribomis.

3.6. Siūlomos apsaugos zonos

Apsaugos nuo fizinio poveikio zonos Anykščių miesto istorinei daliai (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2), nenustatomas, nes šalia šios vertybės teritorijos ribų esančiuose žemės sklypuose vykdoma ir numatoma vykdyti veikla fiziškai nekenkia kultūros paveldo objekto vertingosioms savybėms.

Vizualinės apsaugos zonos yra reikšmingas saugant vertybės apžvelgiamumą, apsupties pobūdžio išlaikymą (kad nebūtų sukurti itin kontrastiški, disonuojantys nauji dariniai), kurie gali daryti įtaką

vertybės charakteriui – keisti jos vertingąsias savybes. Anykščių miestui vizualinės apsaugos pozonis labai svarbus, siekiant išsaugoti miesto istorinio centro panoramas, erdvinį bažnyčios dominavimą siluete, užstatymo santykį su Šventosios upės slėnio želdiniais.

Koncepcijos stadijoje buvo siūlyti du apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio variantai:

- **Koncepcija 1**, kai apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonis nustatomas remiantis LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 2004, Nr. 153-5571) 11 straipsniu – 200 metrų nuo vertybės teritorijos;
- **Koncepcija 2**, kai apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio riba praplečiama, atsižvelgiant į natūros tyrimus, 1992 m. Paminklų restauravimo institute parengtą Anykščių centrinės dalies regeneravimo projektą (PV archit. G.Miknevičienė), Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akto 2007-02-13 Nr. KPD-RM-215 duomenis.

Aptarus projektą su užsakovu ir su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis, pritarta antram koncepcijos variantui.

3.7. Esami zonų plotai, siūlomi zonų plotai

Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2), vertybės teritorijos ir apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio plotas

SUVESTINĖ TERITORIJŲ IR APSAUGOS ZONŲ PLOTŲ LENTELĖ		
Pavadinimas	Plotas esamas (ha)	Plotas siūlomas (ha)
I. Vertybės teritorijos plotas	52,99 ha	51,87 ha
II. Apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio plotas	-	119,39 ha

Pastaba: siūlomas vertybės teritorijos plotas mažesnis 1,12 ha

3.8. Paveldo apsaugos reglamentavimas

Registruotų kultūros vertybių apsaugą ir jų tvarkymą reglamentuoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas.

Nekilnojamas kultūros paveldas, esantis kultūriniame draustinyje (Anykščių miesto istorinė dalis (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2)) saugomas pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir Saugomų teritorijų įstatymų reikalavimus.

Konkretūs vietovių apsaugos reikalavimai nustatomi specialiaisiais planais: saugomų vietovių ir apsaugos zonų tvarkymo planais (planavimo schemomis) bei paveldotvarkos projektais. Veikla Anykščių miesto istorinėje dalyje reguliuojama pagal Anykščių regioninio parko apsaugos reglamentą, kuris remiasi Paminklų restauravimo institute parengto Anykščių miesto centrinės dalies regeneravimo projekto nuostatomis (1992 m.).

Naujausi reglamentuojantys planavimo dokumentai – Anykščių regioninio parko tvarkymo planas (2008 m. gruodžio 31 d.) ir Anykščių miesto bendrasis planas (patvirtintas Anykščių rajono savivaldybės tarybos sprendimu 2010-04-13 Nr. TS-142

3.9. Paveldotvarkos planas

Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071) teritorijoje numatomas tausojamojo naudojimo saugojimo režimas.

Anykščių miesto istorinėje dalyje susiformavę skirtingo užstatymo tipo (užstatymo morfotipo) ir kultūrinės vertės teritorijos, todėl jose nustatomi skirtingi paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės:

- Kultūros vertybių teritorijos;
- Prekybinio ir sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorija;
- Sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorija (XIX a. pab.-XX a.);
- Gatvinio kaimo tipo užstatymo teritorija;
- Laisvo išplanavimo teritorija;
- Laisvo išplanavimo gyvenamoji teritorija su visuomeniniais pastatais;
- Sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorija (po 1945 m.);
- Laisvo išplanavimo ligoninės teritorija;
- Atkuriamo istorinio užstatymo teritorija;
- Upės ir jos slėnio želdinių teritorija;
- Gatvės ir viešosios erdvės.

Sprendiniuose šių teritorijų reglamentai detalizuoti .

Koncepcijoje buvo siūlomi du centrinės aikštės (buv. turgaus) formavimo variantai: pirmame paliekama esama aikštė, kitame atkuriamą buvusią turgaus aikštės erdvinę struktūrą su užstatymo fragmentais. Aptarus projektą su užsakovu ir su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis pritarta antram koncepcijos variantui. Jame siūlomas atkurti istorinę urbanistinę užstatymo struktūrą A. Baranausko aikštėje (remiantis Anykščių miesto istoriniais urbanistiniais tyrimais, Anykščių miesto centrinės dalies regeneravimo projektu, 1992m.).

4. SPRENDINIAI

4.1. Vertybės teritorijos ribų korektūra

Esamos Anykščių miesto istorinės dalies vertybės teritorijos (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) ribos nustatytos Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akte 2007-02-13 Nr. KPD-RM-215. Remiantis LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 2004, Nr. 153-5571) 11 straipsniu, kultūros paveldo objekto teritorijos ribos nustatomos taip, kad sutaptų su sklypų ar jų dalių, kurie yra daiktinės teisės objektai ribomis. Esamos ribos neatitinka šių reikalavimų, koordinuotos netiksliai, kai kur pažymėtos gatvės viduryje, kai kur kerta privačius sklypus.

Specialiajame plane projektuojamos Anykščių miesto istorinės dalies vertybės ribos paliekamos esamos ir tikslinamos tik tiek, kiek tai būtina pagal galiojančių įstatymų bei teisės aktų nuostatas.

Siekiant patikslinti vertybės teritorijos ribas, atliekami šie pakeitimai:

- vertybės teritorijos ribos sutapdinamos su kadastrinių sklypų ribomis;
- vertybės riba tarp Kurklių g. ir Vilniaus g. perkeliama, pravedant ją kadastrinių sklypų ribomis.

Projektuojamos Anykščių miesto istorinės dalies vertybės teritorijos ribos eina:

- nuo Vilniaus ir Rašytojų gatvių sankirtos Rašytojų gatve (sklypų Rašytojų g. Nr.12-2 ribomis);
- Taikos gatve (sklypų Taikos g. Nr.16-10 ir 23 ribomis);
- sklypo Šaltupio g. Nr.22 ribomis;
- Šaltupio gatve (sklypų Šaltupio g. Nr.27-37 ribomis);
- Kęstučio g.(sklypų Kęstučio g. Nr.42-12 ribomis);
- Liūdiškių g. (sklypų Liūdiškių g. Nr.14-6 ribomis);;
- Dariaus ir Girėno g. (sklypų Dariaus ir Girėno g. Nr.24-10 ribomis);
- K. Ladygos g. (sklypų K. Ladygos g. Nr.22-18 ribomis);
- riba tarp sklypų K. Ladygos g. Nr.18-16 iki Parko g.;
- Parko g. (sklypų Parko g. 10-18 ribomis);
- nuo sklypo Parko g. Nr.2 kampo iki sklypo J. Jablonskio g. Nr.1 kampo;
- J. Jablonskio g. (sklypų J. Jablonskio g. Nr.1-9 ribomis);
- nuo sklypo J. Jablonskio g. Nr.9 kampo Gedimino g. kryptim iki Gegužės g.;
- Gegužės g. (sklypų Gegužės g. Nr.25-7 ribomis);
- Muziejaus g. iki Vienuolio g. (sklypo A. Vienuolio g. Nr.4 ribomis);
- nuo sklypo A. Vienuolio g. Nr.4 iki sklypo Žvejų g. Nr.4 kampo;
- sklypų Žvejų g. Nr. 4-16 ribomis iki Žvejų g.;
- nuo sklypo Žvejų g. Nr.16 kampo per upę ir sklypų Vilniaus g. Nr.10 ir Nr.18, 16 ribomis.

4.2. Apsaugos zona

Remiantis LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 2004, Nr. 153-5571) 11 straipsniu, saugomoms vietovėms nustatomos žmogaus veiklos neigiamą poveikį švelninanti tarpinė apsaugos zona. Specialiajame plane nustatytas vienas apsaugos zonos pozonis – vizualinės apsaugos pozonis.

Apsaugos nuo fizinio poveikio pozonis Anykščių miesto istorinei daliai (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2), nenustatomas, nes šalia šios vertybės teritorijos ribų esančiuose žemės

sklypuose vykdoma ir numatoma vykdyti veikla fiziškai nekenkia kultūros paveldo objekto vertingosioms savybėms.

Vizualinės apsaugos pozonis yra reikšmingas saugant vertybės apžvelgiamumą, apsupties pobūdžio išlaikymą, kad nebūtų sukurti itin kontrastiški, disonuojantys nauji dariniai, kurie gali daryti įtaką vertybės charakteriui – keisti jos vertingąsias savybes.

Remiantis LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 2004, Nr. 153-5571) 11 straipsniu, kultūros paveldo objekto apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio ribos nustatomos taip, kad sutaptų su sklypų ar jų dalių, kurie yra daiktinės teisės objektai ribomis (sutapdinama su kadastrinių sklypų ribomis). Specialiajame plane pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugos zonų nustatymo taisyklės (LR vyriausybės nutarimas Nr.486 2006 m. gegužės 29 d.) nustatoma vizualinės apsaugos pozonio riba (200 m nuo vertybės teritorijos ribos) patikslinta. Vizualinės apsaugos pozonis projektuojamas didesnis remiantis 1992 m. Paminklų restauravimo institute parengto Anykščių centrinės dalies regeneravimo projekto (archit. G.Miknevičienė) tyrimų duomenimis ir rekomendacijomis, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akto 2007-02-13 Nr. KPD-RM-215 duomenimis, natūros tyrimais. Apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio ribos praplėstos bei sutapdintos su kadastrinių sklypų ribomis:

- praplėstos iki Švitrigailos g., Šilelio g., S. Nėries g., įvertinus vizualinius ryšius su Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia Anykščiuose (unikalus objekto kodas 32802);
- koreguojama riba, pravedant ją buvusių Anykščių žydų senųjų kapinių riba (unikalus objekto kodas 11953);
- 200 m. riba Kęstučio gatvės zonoje koreguojama, įvertinus galimą garažų teritorijos konversiją ateityje;
- riba Statybininkų ir Liudiškių gatvių sankirtoje mažinama, pravedama Liudiškių gatvės ir Kęstučio gatvės kadastrinių sklypų ribomis;
- šiaurės-rytų pusėje apsaugos zonos vizualinės apsaugos zonos pozonio riba koreguojama - pravedama J. Jablonskio gatvės pietvakarinės pusės kadastrinių sklypų ribomis;
- riba, einanti gyvenamųjų namų kvartalo tarp Ukmergės ir Spartako gatvių viduriu, perkeliama prie Spartako gatvės;
- riba šiaurės vakarų pusėje pravedama Troškūnų ir A. Vienuolio gatvių kadastrinių sklypų ribomis;
- riba Žvejų gatvėje perkeliama toliau, įvertinus mažaaukštį sodybinį buvusio žvejų kaimelio užstatymą bei vizualinius ryšius su Šv. Apaštalo evangelisto Mato bažnyčia.

4.3. Projektuojami zonų plotai

Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2), vertybės teritorijos ir apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio plotas

SUVESTINĖ TERITORIJŲ IR APSAUGOS ZONŲ PLOTŲ LENTELĖ		
Pavadinimas	Plotas esamas (ha)	Plotas projektuojamas (ha)
I. Vertybės teritorijos plotas	52,99 ha	51,87 ha
II. Apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio plotas	Nebuvo nustatytas	119,27 ha

Pastaba: siūlomas vertybės teritorijos plotas mažesnis 1,12 ha.

4.4. Anykščių miesto istorinės dalies vertingosios savybės

Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) vertingosios savybės nustatytos Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo akte 2007-02-13 Nr. KPD-RM-215 (žiūr. skyrių 2.3) ir fiksuotos Kultūros vertybių registre.

Vertingųjų savybių pobūdis:

- Archeologinis (lemiantis reikšmingumą),
- Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą),
- Urbanistinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus),
- Istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus),
- Kraštovaizdžio.

Vertingosios savybės:

- mišraus plano struktūra, gatvių tinklas, siluetai, perspektyvos, A.Baranausko g. pietinė išsklotinė, Sinagogos, S. Daukanto, Rašytojų, Šaltinių, Vilniaus, Taikos g. užstatymo 1-2 a. mediniais namais tipas;
- paminklas A. Vienuoliui, paminklas tremtiniais „Tautos kančia- mano kančia“, paminklas A. Baranauskui;
- S. Daukanto g. akmenų riedulių grindinys;
- apželdinimo pobūdis trapecijos formos skvere, apribotame A. Baranausko gatve
- užtvanka, Šventosios upės vaga;
- gyvenamoji ir ūkinė paskirtis;

Specialiojo plano rengimo metu atliktos užstatymo analizės pagrindu siūloma patikslinti Anykščių miesto istorinės dalies vertingųjų savybių sąrašą, jį papildant Šaltupio, K. Donelaičio gatvių užstatymu mediniais pastatais. Vertingiausias medinius ir kt., iki 1945 m. statytus, pastatus siūloma įtraukti į kultūros vertybių registrą. Pastatams, siūlomiems įtraukti į kultūros vertybių registrą, reikia parengti Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktus. Kiti kultūros paveldo statiniai specialiajame plane įvardinti kaip vertingosios urbanistinio pobūdžio Anykščių miesto istorinės dalies savybės.

4.5. Teritorijos tvarkomasis zonavimas

Pagal Anykščių regioninio parko tvarkymo planą (LR aplinkos ministro įsakymas 2008 m. gruodžio 31 d. Nr.D1-699) Anykščių miesto istorinė dalis (unikalus objekto kodas 17071) ir jos apsaugos zona yra kitos paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonoje. Anykščių miesto istorinė dalis priskirta kultūros paveldo požiūriu vertingų miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio atnaujinamojo tvarkymo (**GEr**) kraštovaizdžio tvarkymo zonai. Anykščių miesto istorinės dalies apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonis yra intensyvaus tvarkymo (**GŪi**) kraštovaizdžio tvarkymo zonoje. Reikalavimai šių zonų tvarkymui apibrėžti Saugomų teritorijų tipiniuose apsaugos reglamentuose. Anykščių miesto istorinės dalies nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiajame plane paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės detalizuoti ir patikslinti, vertingiausiose kultūros vertybės teritorijos fragmentuose paveldosauginiais sumetimais sugriežtinti, beveik atitinkantys kraštovaizdžio išsaugančiojo tvarkymo zonos (**GEk**) reikalavimus.

.Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės Anykščių istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071) kultūros vertybės teritorijoje (sutampa su Anykščių senojo miesto vieta, unikalus objekto kodas 17147)

Bendrieji reikalavimai visai teritorijai nustatyti privalomuose juridiniuose dokumentuose, kurie išvardinti įvade, punkte 1.8. Specialiuoju planu nustatomi apribojimai statinių ir įrenginių statybai, statinių aukščiui, sklypo užstatymo tankiui, žemės darbams, teritorijos tvarkymui, apželdinimui.

4.5.1. Teritorijos skirstymas pagal paveldosaugos priemones ir tvarkymo reikalavimus

Anykščių miesto istorinė dalis paveldosauginiu urbanistiniu aspektu nevienalytė. Atskiros teritorijos skiriasi dominuojančiu skirtingais laikotarpiais susiformavusiu užstatymo pobūdžiu (morfotipu), vertingosiomis savybėmis, autento išlikimo laipsniu. Joms taikytini skirtingi paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės. Tai:

- kultūros vertybių teritorijos - **T1**;
- prekybinio ir sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorija - **T2**;
- sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorija (XIX a. pab.-XX a.) – **T3**;
- gatvinio kaimo tipo užstatymo teritorija – **T4**;
- laisvo išplanavimo pramoninė teritorija – **T5**;
- laisvo išplanavimo gyvenamoji teritorija su visuomeniniais pastatais – **T6**;
- sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorija (po 1945 m.) – **T7**;
- laisvo išplanavimo ligoninės teritorija – **T8**;
- restauruojamo atkuriant urbanistinę struktūrą istorinio užstatymo teritorija – **T9**;
- upės ir jos slėnio želdinių teritorija – **T10**;
- gatvės ir viešosios erdvės – **T11**.

4.5.2. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės kultūros vertybių teritorijose T1

	Kultūros vertybės teritorija	Reikalavimai kultūros vertybės teritorijai ir apsaugos zonai	Pastabos
1	2	3	4
1	A. Vienuolio namo (muziejaus) (unik. k. 10476), A. Baranausko klėties (unik. k. 10475), A. Vienuolio kapo (unik. k. 10477) kultūros vertybės teritorija, A. Vienuolio g. 4	Nustatomi specialiuoju planu	Parengtas
	Anykščių Šv. Apaštalo Evangelisto Mato bažnyčios statinių komplekso (unik. k. 32801, 32802, 32803, 32804) kultūros vertybės teritorija Vilniaus g. 8	Nustatomi specialiuoju planu arba pagal nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte nustatytas vertingąsias savybes, užtikrinant jų išsaugojimą.	Apsaugos zona nenustatoma, nes kultūros vertybės teritorija yra Anykščių miesto istorinės dalies teritorijoje
3	Namas (unik. k.) 16972, Vilniaus g. 21	Nustatomi specialiuoju planu arba pagal nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo	Apsaugos zona nenustatoma, nes kultūros vertybės

		tarybos akte nustatytas vertingąsias savybes, užtikrinant jų išsaugojimą.	teritorija yra Anykščių miesto istorinės dalies teritorijoje
4	Rūmai (unik. k. 30776), vadinami Okuličiūtės dvareliu, Paupio g. 10	Nustatomi specialiuoju planu arba pagal nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte nustatytas vertingąsias savybes, užtikrinant jų išsaugojimą, arba pagal UAB „Monresta“ 2006 m. atliktų tyrimų ir tikslinės ekspertizės išvadas.	Apsaugos zona nenustatoma, nes kultūros vertybės teritorija yra Anykščių miesto istorinės dalies teritorijoje
<p>Kultūros vertybių teritorijose galimi tvarkybos darbai: taikomieji ir ardomieji tyrimai, avarijos grėsmės pašalinimo darbai, remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas, pritaikymas, šių darbų planavimas ir projektavimas.</p> <p>Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas istorines tradicines medžiagas ir technologijas.</p> <p>Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p> <p>Būtina pastovi stebėseną (monitoringas).</p>			

4.5.3. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės prekybinio ir sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorijoje T2

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas žemės sklypo užstatymo tankumas	ESAMAS Užstatymo tankumą galima keisti tik urbanistinės struktūros restauravimo atkuriant atvejų. Kitais atvejais galima keisti $\leq 10\%$ Neužstatytuose sklypuose užstatymo tankumas nustatomas detaliuoju planu, išsaugant esamą užstatymo morfotipą (užstatymo ritmą, mastelį, aukštingumą).	Keitimus būtina pagrįsti istorinių urbanistinių tyrimų duomenimis.
3	Leistinas pastatų aukštis	ESAMAS Aukštį galima keisti tik	Keitimus būtina pagrįsti istorinių

		restauravimo atkuriant atvejų. Neužstatytuose sklypuose aukštis nustatomas detaliuoju planu, išsaugant esamą užstatymo morfotipą (užstatymo ritmą, mastelį, aukštingumą, gyvenamųjų ir pagalbinių pastatų dydžio santykį).	urbanistinių tyrimų duomenimis.
4	Reikalavimai įrašytiems ir siūlomiems į registrą statiniams bei kultūros paveldo statiniams (kaip urbanistikos vertybės vertingosioms savybėms)	<p><u>Galimi tvarkybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. - galimas pastato A. Baranausko g. 7 užbaigimas užstatant antrą aukštą (aukštis ir architektūra analogiška pastatui A.Baranausko g. 6). <p>Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas istorines tradicines medžiagas ir technologijas. Būtina pastovi stebėseną (monitoringas).</p>	<p>Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų kultūros vertybės nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte.</p> <p>Kultūros paveldo statiniams, nenumatytiems įtraukti į registrą (vertingosioms urbanistikos vertybės savybėms), vertingosios savybės gali būti nustatytos ekspertizės forma.</p> <p>Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<p><u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - nauja statyba leistina tik urbanistinės struktūros restauravimo atkuriant ar fiziškai susidėvėjusio pastato perstatymo atveju bei neužstatytuose sklypuose. <p>Darbai vykdomi naudojant istorines tradicines medžiagas (sienos - medis, raudonos plytos, tinkas, stogai - čerpės, skarda, gontai) ir technologijas, prisilaikant tipologinių vietinės architektūros bruožų (šlaitiniai stogai, mastelis, fasadų tektonika).</p>	<p>Rekomenduojamas buvusių ūkinių pastatėlių (klėtelių, tvartelių) restauravimas atkuriant.</p> <p>Neužstatytuose ar nepilnai užstatytuose sklypuose užstatymas formuojamas pagal saugomą užstatymo morfotipą (užstatymo ritmą, mastelį, aukštingumą, gyvenamųjų ir pagalbinių pastatų dydžio santykį).</p> <p>Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>

6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<p><u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - saugomos autentiškos sklypų ribos; - saugomas autentiškas sodybinio sklypo zonavimas ir išplanavimas (kiemas, sodas, daržas, gėlių darželis); - saugomi autentiški XX a. pr. teritorijos tvarkymo elementai (tvoros, varteliai, šuliniai); - saugomi vertingi medžiai; - leidžiamas nevertingų medžių ir krūmų kirtimas kieme (tik atsodinus naujais); - želdinių papildymas; - takų dangų ir vejų įrengimas; - dangų įrengimui naudoti natūralias medžiagas (žvyras, lauko akmenys, akmenų trinkelės, medinės dangos) ; - mažosios architektūros restauravimas atkuriant (tvoros ir tvorelės, varteliai, šuliniai, suoliukai ir kt. lauko baldai); - šių darbų planavimas ir projektavimas. 	<p>Rekomenduojamas sodybinio išplanavimo, teritorijos tvarkymo elementų (sodelių, gėlių darželių, daržų, mažosios architektūros) restauravimas atkuriant.</p> <p>Visi tvarkomieji darbai gali būti vykdomi tik parengus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendrąja tvarka	

4.5.4. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorijoje (XIX a. pab.-XX a.) T3

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	

2	Leistinas max užstatymo intensyvumas $u_{\max}$	Gyvenamosios paskirties sklypams $\leq 0,4$ Negyvenamosios paskirties sklypams $\leq 0,8$	Užstatymo reglamentai taikomi naujai statybai, nevertingų pastatų rekonstrukcijai
3	Leistinas max pastatų aukštingumas $h_{\max}$	≤ 2 a.	
4	Reikalavimai įrašytiems ir siūlomiems į registrą statiniams bei kultūros paveldo statiniams (kaip urbanistikos vertybės vertingosioms savybėms)	<p><u>Galimi tvarkybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. <p>Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas istorines tradicines medžiagas ir technologijas. Būtina pastovi stebėseną (monitoringas).</p>	<p>Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų kultūros vertybės nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte.</p> <p>Kultūros paveldo statiniams, nenumatytiems įtraukti į registrą (vertingosios urbanistikos vertybės savybės), vertingosios savybės gali būti nustatytos ekspertizės forma.</p> <p>Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<p><u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas; <p>Darbai vykdomi naudojant istorines tradicines medžiagas (sienos - medis, raudonos plytos, tinkas, stogai - čerpės, skarda, gontai) ir technologijas, prisilaikant tipologinių vietinės architektūros bruožų (šlaitiniai stogai, mastelis, fasadų tektonika).</p>	<p>Neužstatytuose ar nepilnai užstatytuose sklypuose užstatymas formuojamas pagal saugomą užstatymo morfotipą (užstatymo ritmą, mastelį, aukštingumą, gyvenamųjų ir pagalbinių pastatų dydžio santykį). Užstatymo parametrus rekomenduojama tikslinti detaliuoju planu.</p> <p>Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<p><u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - saugomos išlikę autentiškos sodybinių režinių sklypų ribos; - saugomi autentiški XX a. pr. teritorijos tvarkymo elementai (tvoros, varteliai, šuliniai); 	Rekomenduojamas buvusio režinio sklypų išplanavimo išryškinimas tvoromis, medžių ar krūmų eilėmis.

		<ul style="list-style-type: none"> - saugomi vertingi medžiai; - nevertingų medžių ir krūmų kirtimas kieme (tik atsodinus naujais); - želdinių papildymas; - takų dangų ir vejų įrengimas; - dangų įrengimui naudoti natūralias medžiagas (žvyras, skalda, lauko akmenys, skelti akmenys, akmenų trinkelės, medinės dangos); - mažoji architektūra (tvoros, vartai, lauko baldai, tilteliai per Šaltupio upelį projektuojami iš natūralių medžiagų); - šių darbų planavimas ir projektavimas. 	<p>Rekomenduojama sklypų ribų korektūra, kiek įmanoma, restauruoti atkuriant režinės sklypų sistemos įvaizdį.</p> <p>Rekomenduojama išsaugoti natūralias Šaltupio upelio pakrantes.</p> <p>Visi tvarkomieji darbai gali būti vykdomi tik parengus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendraja tvarka	

4.6.5. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės gatvinio kaimo tipo užstatymo teritorijoje T4

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas max užstatymo intensyvumas $u_{\max}$	$\leq 0,4$	Užstatymo reglamentai taikomi naujai statybai, nevertingų pastatų rekonstrukcijai
3	Leistinas max pastatų aukštingumas $h_{\max}$	≤ 2 a.	
4	Reikalavimai įrašytiems ir siūlomiems į registrą statiniams bei	<u>Galimi tvarkybos darbai:</u> <ul style="list-style-type: none"> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; 	Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų kultūros vertybės nekilnojamojo kultūros paveldo

	statiniams bei kultūros paveldo statiniams (kaip urbanistikos vertybės vertingosioms savybėms)	<ul style="list-style-type: none"> - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. <p>Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas istorines tradicines medžiagas ir technologijas.</p> <p>Būtina pastovi stebėsena (monitoringas).</p>	<p>vertinimo tarybos akte.</p> <p>Kultūros paveldo statiniams, nenumatytiems įtraukti į registrą (vertingosioms urbanistikos vertybės savybėms), vertingosios savybės gali būti nustatytos ekspertizės forma.</p> <p>Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<p><u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas. <p>Darbai vykdomi naudojant istorines tradicines medžiagas (sienos - medis, tinkas, stogai - čerpės, skarda, gontai) ir technologijas, prisilaikant tipologinių vietinės architektūros bruožų (šlaitiniai stogai, mastelis, fasadų tektonika).</p>	<p>Neužstatytuose ar nepilnai užstatytuose sklypuose užstatymas formuojamas pagal saugomą užstatymo morfotipą (užstatymo ritmą, mastelį, aukštumą, gyvenamųjų ir pagalbinių pastatų dydžio santykį). Užstatymo parametrus rekomenduojama tikslinti detalioju planu.</p> <p>Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<p><u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - saugomos autentiškos sklypų ribos; - saugomas autentiškas sodybinio sklypo zonavimas ir išplanavimas; - saugomi autentiški XX a. pr. teritorijos tvarkymo elementai (tvoros, varteliai, šuliniai); - saugomi vertingi medžiai; - nevertingų medžių ir krūmų kirtimas kieme (tik atsodinus naujais); - želdinių papildymas; - takų dangų ir vejų įrengimas; - dangų įrengimui naudoti natūralias medžiagas (žvyras, lauko akmenys ir kt.); - mažosios architektūros atkūrimas (tvoros ir tvorelės, varteliai, šuliniai, suoliukai ir kt. lauko baldai); 	<p>Rekomenduojamas sodybinio išplanavimo, teritorijos tvarkymo elementų (sodelių, gėlių darželių, daržų, mažosios architektūros) restauravimas atkuriant</p> <p>Visi tvarkomieji darbai gali būti vykdomi tik parengus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>

		- šių darbų planavimas ir projektavimas.	
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendraja tvarka	

4.6.6. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės laisvo išplanavimo pramoninėje teritorijoje T5

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas max užstatymo intensyvumas u_{max}	$\leq 1,4$	Pagal Anykščių BP numatomas užstatymo konvertavimas ir modernizavimas.
3	Leistinas max pastatų aukštingumas h_{max}	≤ 3 a.	Užstatymo reglamentai taikomi naujai statybai, nevertingų pastatų rekonstrukcijai
4	Reikalavimai kultūros paveldo statiniams (Anykščių vyno gamyklos senieji korpusai)	<u>Galimi tvarkybos darbai kultūros paveldo statiniuose:</u> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas; Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas tradicines medžiagas ir technologijas.	Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos, pagrįstų tyrimais. Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u> - remontas, rekonstrukcija, nauja	Pastatų konversijos projektuose rekomenduojama siekti darnesnio santykio su aplinkinio užstatymo

		statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas.	masteliu. Konversijos projektai koncepcijos stadijoje turi būti aprobuoti už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.
6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u> - teritorijos konversija (užstatymo paskirties, išplanavimo ir tūrinės erdvinės struktūros keitimas); - kelių, takų dangų ir vejų įrengimas; - saugomi vertingi medžiai; - nevertingų medžių ir krūmų kirtimas kieme (tik atsodinant naujais); - želdinių papildymas; - teritorijos apšvietimas; - šių darbų planavimas ir projektavimas.	Konversijos projektai koncepcijos stadijoje turi būti aprobuoti už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendrąja tvarka.	

4.6.7. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės laisvo išplanavimo gyvenamojoje teritorijoje su visuomeniniais pastatais T6

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas max užstatymo intensyvumas $u_{\max}$	Gyvenamosios paskirties sklypams $\leq 1,0$ Negyvenamosios paskirties sklypams $\leq 1,6$	Reglamentai nustatyti pagal esamą padėtį ir Anykščių miesto bendrąjį planą

3	Leistinas max pastatų aukštingumas $h_{\max}$	≤ 5 a. Teritorijoje tarp Parko g. ir Dariaus ir Girėno g. – Esamas mažaaukštis.	
4	Reikalavimai siūlomiems į registrą statiniams bei kultūros paveldo statiniams (kaip urbanistikos vertybės vertingosioms savybėms)	<u>Galimi tvarkybos darbai:</u> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas istorines tradicines medžiagas ir technologijas. Būtina pastovi stebėseną (monitoringas).	Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų kultūros vertybės nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte. Kultūros paveldo statiniams, nenumatytiems įtraukti į registrą (vertingosios urbanistikos vertybės savybės), vertingosios savybės gali būti nustatytos ekspertizės forma. Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas. Darbai vykdomi naudojant kokybiškas apdailos medžiagas.	Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų. Rekomenduojama pastatų, esančių A. Baranausko aikštės ir Dariaus ir Girėno g. kampe konversija.
6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u> - paveldosauginiu aspektu teritorijos tvarkymui reikalavimai nekeliami. - saugomi vertingi medžiai; - nevertingų medžių ir krūmų kirtimas (tik atsodinant naujais); - želdinių papildymas.	Rekomenduojama pastatų, esančių A. Baranausko aikštės ir Dariaus ir Girėno g. kampe konversija, išryškinant buvusios gatvės pradžią. Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
		Projektus derinti su už kultūros	

8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendraja tvarka	
---	--	--	--

4.6.8. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės sodybinio mažaaukščio užstatymo teritorijoje (po 1945 m.) T7

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas max užstatymo intensyvumas	Gyvenamos paskirties sklypams ≤ 0,4 Negyvenamos paskirties sklypams ≤ 0,8	Reglamentai nustatyti pagal esamą padėtį ir Anykščių miesto bendrąjį planą
3	Leistinas max pastatų aukštingumas	≤ 2 a.	
4	Reikalavimai siūlomiems į registrą pastatams bei kultūros paveldo statiniams (kaip urbanistikos vertybės vertingosioms savybėms)	<p><u>Galimi tvarkybos darbai kultūros paveldo statiniuose:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. <p>Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas tradicines medžiagas ir technologijas.</p>	<p>Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos, pagrįstų tyrimais.</p> <p>Kultūros paveldo statiniams, nenumatytiems įtraukti į registrą (vertingosios urbanistikos vertybės savybės), vertingosios savybės gali būti nustatytos ekspertizės forma.</p> <p>Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<p><u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas <p>Darbai vykdomi prisilaikant tipologinių vietinės architektūros bruožų (šlaitiniai stogai, mastelis, tradicinės statybinės medžiagos:</p>	

		sienos - medis, tinkas, raudonos plytos, stogai - čerpės ir skarda).	
6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u> - išplanavimo ir užstatymo morfotipo išsaugojimas (sklypų dydis, užstatymo ritmas, užstatymo linija, gyvenamojo namo ir ūkinio pastato dydžių santykis ir kt.), neleistas sklypų jungimas; - sklypo tvarkymo darbai (dangų įrengimas, želdinimas, tvoros h ≤1,5 m, mažoji architektūra, apšvietimas); - saugomi vertingi medžiai; - nevertingų medžių ir krūmų kirtimas kieme (tik atsodinant naujais); - želdinių papildymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas.	
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendra tvarka	

4.6.9. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės laisvo išplanavimo ligoninės teritorijoje T8

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistas žemės sklypo užstatymo intensyvumas	ESAMAS (Leistas 20% nukrypimas)	
3	Leistas pastatų aukštis	ESAMAS	Rekomenduojama rekonstruoti ligoninės pastatą mažinant jo

			aukštingumą.
4	Reikalavimai objektams, siūlomiems įrašyti į kultūros vertybių registrą	<p><u>Galimi tvarkybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - taikomieji ir ardomieji tyrimai; - avarijos grėsmės pašalinimo darbai; - remontas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas; - pritaikymas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. <p>Darbai vykdomi naudojant autentiškas, tyrimais nustatytas tradicines medžiagas ir technologijas.</p> <p>Būtina pastovi stebėseną (monitoringas).</p>	<p>Visi tvarkybos darbai vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų kultūros vertybės nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte.</p> <p>Visi tvarkybos darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
5	Reikalavimai kitiems statiniams	<p><u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas. <p>Darbai vykdomi naudojant kokybiškas apdailos medžiagas, rekomenduojama natūralias.</p>	<p>Rekomenduojama ligoninės pastato konversija mažinant pastato aukštingumą, išskaidant tūrį.</p> <p>Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.</p>
6	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<p><u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - teritorijos konversija (užstatymo paskirties, išplanavimo ir tūrinės erdvinės struktūros keitimas); - keičiant užstatymą būtina įvertinti vizualinius ryšius su bažnyčia; - kelių, takų dangų ir vejų įrengimas; - saugomi vertingi medžiai; - nevertingų medžių ir krūmų kirtimas kieme (tik atsodinant naujais); - želdinių papildymas; - teritorijos apšvietimas; - šių darbų planavimas ir projektavimas. 	<p>Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų</p>
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti	

	darbams	archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendraja tvarka	

4.6.10. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės restauruojamo atkuriant urbanistinę struktūrą istorinio užstatymo teritorijoje T9

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas žemės sklypo užstatymo tankumas	Užstatymo tankumas nustatomas detaliuoju planu.	Užstatymo tankumas turi būti pagrįstas tyrimais ir aprobuota atkūrimo koncepcija
3	Leistinas pastatų aukštis	≤2 a.	Atkuriamų pastatų aukštis turi būti pagrįstas tyrimais
4	Reikalavimai naujiems statiniams	<u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u> - užstatymo restauravimas atkuriant (nauja statyba); - istorinio architektūros įvaizdžio atkūrimas; - sprendiniai turi būti pagrįsti istoriniais ir archeologiniais tyrimais, buvusios urbanistinės situacijos analize, analogais.	Visi darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų
5	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u> - istorinių turgaus aikštės parametrų atkūrimas; - XX a. pr.urbanistinės užstatymo struktūros restauravimas atkuriant; - pagrįstas želdinių retinimas; - užstatymo struktūrą pagrįsti archeologiniais tyrimais.	Rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus, teritorijų veiklos apibūdinimo skiriamoji riba, nustatyta BP turi būti tikslinama. Visi tvarkymo darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų.
7	Reikalavimai žemės	Prieš vykdant žemės judinimo	

	darbams	darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendraja tvarka.	

4.6.11. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės upės ir jos slėnio želdinių teritorija T10

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Leistinas žemės sklypo užstatymo tankumas	ESAMAS	
3	Leistinas pastatų aukštis	ESAMAS	
4	Reikalavimai kitiems statiniams	<u>Leidžiami tvarkomieji statybos darbai:</u> - remontas, rekonstrukcija, nauja statyba; - pritaikymas naujai paskirčiai; - nevertingų statinių griovimas.	Reikalavimai nustatyti tik esamiems statiniams
5	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u> - saugomi pakrantės želdynai; - želdinių papildymas; - takų ir prieigų prie upės įrengimas; - želdinių tvarkymo darbai; - mažosios architektūros objektų statyba (lauko baldai, šviestuvai, informaciniai ženklai ir kt.)	Visi tvarkomieji darbai gali būti vykdomi tik parengus tyrimais pagrįstus projektus, aprobuotus už kultūros paveldo ir aplinkos apsaugą atsakingų institucijų
7	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	

8	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo ir aplinkos apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendrąja tvarka.	
---	--	--	--

4.6.12. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės gatvių ir viešųjų erdvių teritorijose T11

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Saugojimo režimas	TAUSOJAMOJO NAUDOJIMO	
2	Saugojami parametrai	SAUGOMI AUTENTIŠKI GATVIŲ PARAMETRAI	
3	Reikalavimai teritorijos tvarkymui	<u>Leidžiami tvarkomieji darbai:</u> - saugoma gatvių trasuotė ir autentiški parametrai; - remonto rekonstrukcijos darbai.	Rekomenduojama gatvių rekonstrukcijos metu atstatyti pirminius gatvių parametrus ir, kur galima, eksponuoti autentiškas dangas.
4	Reikalavimai žemės darbams	Prieš vykdant žemės judinimo darbus būtina atlikti archeologinius tyrimus.	
5	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendrąja tvarka.	

4.7. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonyje

		Reikalavimai	Pastabos, rekomendacijos
1	2	3	4
1	Leistinas žemės sklypo užstatymo intensyvumas	Pagal Anykščių bendrojo plano reglamentus. Dominuoja mažo užstatymo	Didesnis intensyvumas tik jau užstatytose teritorijose

	intensyvumas	intensyvumo teritorijos $\leq 0,4$	
2	Leistinas pastatų aukštis	Pagal Anykščių bendrojo plano reglamentus. Dominuoja mažaukštės statybos teritorijos $\leq 2, \leq 3$ a.	Didesnis aukštingumas tik jau užstatytose teritorijose
3.	Reikalavimai statiniams	Pagal Anykščių bendrojo plano reglamentus. „Saugoti miesto savitumą (gamtos ir kultūros paveldą) bei gerinti miesto gyvenamųjų teritorijų urbanistinį – architektūrinį įvaizdį.“	Rekomenduojama apdailai naudoti natūralias medžiagas, parinkti derančias spalvas.
4.	Papildomi reikalavimai projektų derinimui	Projektus derinti su už kultūros paveldo apsaugą atsakingomis institucijomis ir bendrąja tvarka.	

4.8. Kraštovaizdžio apsauga

Anykščių istoriniame centre dominuoja urbanizuotas kraštovaizdis susiformavęs gamtiniame karkase – Šventosios upės slėnyje. Anykščių bendrajame plane žaliųjų plotų sistema planuojama „Maksimaliai išsaugant miesto gamtinę aplinką ir žalio miesto įvaizdį bei toliau jį stiprinant“. Anykščių istoriniame centre dominuoja atskirieji rekreacinės paskirties želdynai: aikštės, parkai, skverai, žaliosios jungtys. Šventosios upės pakrantės želdynai žaliosiomis jungtimis persiliejančios į parkus ir skverus – tai saugotinas Anykščių senamiesčio fonas ir apsuptis.

Anykščių istorinio centro specialiajame plane atskirų teritorijų reglamentuose detalizuoti želdinių tvarkymo reikalavimai. Svarbiausias akcentas – Šventosios upės pakrantės želdinių apsauga. Rekreacinės struktūros pakrantėse vystymas turi būti labai saikingas ir taktiškas.

Atskirų teritorijų tvarkymo reikalavimuose nustatyta, kad vertingi želdiniai (medžiai ir krūmai) saugomi. Teritorijoje **T1**, kurioje planuojamas pilnas buvusios urbanistinės struktūros ir atskirų gyvenamųjų valdų sklypų išplanavimo restauravimas, numatytas etnografinio pobūdžio želdinių (sodelių, gėlių darželių, daržų) restauravimas atkuriant.

4.9. Inžineriniai tinklai

Paveldotvarkos projekte inžineriniai tinklai nesprendžiami ir nenagrinėjami, nes ši dalis nėra įtraukta į specialiojo plano darbų programoje išvardintus planavimo uždavinius. Inžineriniai tinklai sprendžiami rengiant detaliuosius planus ir techninius projektus.

4.10. Susisiekimo sistema

Specialusis planas miesto susisiekimo sistemos nesprendžia. Anykščių miesto susisiekimo sistemos vystymo prioritetai nustatyti Anykščių miesto bendrajame plane. Kadangi Anykščių miestas įsikūręs istoriškai susiklosčiusioje kelių sankirtoje ir yra visiškai integruotas į užmiesčio kelių tinklą, miesto istorinio centro teritoriją tiesiogiai kerta krašto reikšmės keliai Nr. 121

Anykščiai-Troškūnai-Panevėžys, Nr. 120 Radiškis-Anykščiai-Rokiškis, Nr.119 Molėtai-Anykščiai. Paveldosauginiu aspektu ypač svarbus bendrojo plano sprendinys – miesto šiaurės vakarų aplinkkelio formavimas. Istorinį centrą kertantys tranzitiniai keliai virstų aptarnaujančiomis C₁ ir C₂ gatvėmis. Eliminavus tranzitinį transportą iš miesto centrinės dalies, susidarytų sąlygos kurti miesto centre saugesnę ir patogesnę susisiekimo sistemą, vystyti pėsčiųjų ir dviračių ryšius. Tai turi tapti Anykščių miesto susisiekimo sistemos sprendinių įgyvendinimo uždaviniu.

Anykščių istoriniame centre gatvių tinklas ir jų parametrai yra vertingoji kultūros paveldo objekto savybė, todėl gatvių trasuotė ir autentiški parametrai saugomi.

Pėsčiųjų ir dviračių takų projektai Anykščių mieste jau parengti, jie orientuoti į rekreacinį Šventosios upės pakrantės teritorijos išvystymą.

5. SPRENDINIŲ POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI

TERITORIJŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ SPRENDINIŲ POVEIKIO VERTINIMO LENTELĖ	
1.	<i>Teritorijų planavimo dokumento organizatorius:</i> Anykščių rajono savivaldybės administracija, J. Biliūno g. 23, Anykščiai
2.	<i>Teritorijų planavimo dokumento rengėjas:</i> UAB Projektavimo ir restauravimo institutas, Universiteto g. 4, LT-01122, Vilnius
3.	<i>Teritorijų planavimo dokumento pavadinimas:</i> Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas
4.	<p><i>Ryšys su planuojamai teritorijai galiojančiais teritorijų planavimo dokumentais:</i></p> <p><i>Bendrujų planų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Utenos apskrities teritorijos bendrasis planas (planas rengiamas); - Anykščių rajono teritorijos bendrasis planas (2008-06-26 Nr. TS-223); - Anykščių miesto bendrasis planas (patvirtintas Anykščių rajono savivaldybės tarybos sprendimu 2010-04-13 Nr. TS-142). <p><i>Specialiųjų planų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kultūros paveldo objektų teritorijų ir apsaugos zonų planai, priežiūros ir tvarkymo reglamentai; - Anykščių regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonų ribų planas (LR Vyriausybės 2008-12-03 nutarimas Nr. 1292); - Anykščių regioninio parko teritorijos tvarkymo planas (LR Aplinkos ministro 2008-12-31 įsakymas Nr. D1-699); - Anykščių centrinės dalies urbanistinio paminklo UV2 specialusis planas (regeneravimo projektas) (1993-12-16 Nr. 368 p-v); <p><i>Detaliųjų planų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Pagal Anykščių rajono savivaldybės teritorijų planavimo registrą; - Sklypų kultūros paveldo objektų teritorijose ir apsaugos zonose detalieji planai. <p><i>Ūkio šakų plėtros programų ir strateginių dokumentų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (Žin. 1996, Nr.2-43); - LR kultūros ministro įsakymas „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ (Žin. 2005, Nr.58-2034); - LR kraštovaizdžio politikos krypties aprašas (Žin. 2004, Nr. 174-6443); - Utenos regiono plėtros planas 2004-2010 m.; - Anykščių rajono 2009-2013 metų strateginis plėtros planas (2009-01-29) Nr. TS-54).
5.	<p><i>Ryšys su patvirtintais ilgalaikiais ar vidutinės trukmės strateginio planavimo dokumentais:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apskaitos dokumentai, nustatantys vertingąsias savybes (vertybės sudėtį, apimtį, vertingas dalis, elementus, teritorijų ir apsaugos zonų ribas, Kultūros vertybių registras)
6.	<p><i>Status quo situacija:</i></p> <p><i>Pavadinimas:</i> Anykščių miesto istorinė dalis (unikalus objekto kodas 17071, buvęs kodas UV2) .</p> <p><i>Adresas:</i> Anykščių r. sav., Anykščių m. (Anykščių senamiestis)</p> <p><i>Statusas:</i> Objektas įrašytas į registrą (registrinis) 1993-12-02 kaip vietovė.</p>

	<p><i>Vietovėje yra:</i> A. Vienuolio-Žukausko paminklas (dv 4541); Tremtinių paminklas „Tautos kančia- mano kančia“ (DV4762); skulptūrinės stacijos (15) (DV4763); namas, Vilniaus g. 21 (IV 1216); rūmai, vad. Okuličiūtės dvareliu, Paupio g. 10; senojo miesto vieta (A1400); A. Vienuolio kapas (IR 146); A. Vienuolio namas-muziejus (IR 145); klėtis, A. Vienuolio g. 4 (IR 144).</p> <p><i>Vertingųjų savybių pobūdis:</i> Archeologinis (lemiantis reikšmingumą), Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą), Urbanistinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), Istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), Kraštovaizdžio.</p> <p><i>Teritorijos plotas:</i> 51,87 ha (patikslintas, buvęs 52,99 ha)</p> <p><i>Vertingosios savybės:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – mišraus plano struktūra, gatvių tinklas, siluetai, perspektyvos, A.Baranausko g. P išklotinė, Sinagogos, S. Daukanto, Rašytojų, Šaltinių, Vilniaus, Taikos g. užstatymo 1-2 a. mediniais namais tipas; – paminklas A. Vienuoliui, paminklas tremtiniais „Tautos kančia- mano kančia“, paminklas A. Baranauskui; – S. Daukanto g. akmenų riedulių grindinys; – apželdinimo pobūdis trapecijos formos skvere, apribotame A. Baranausko gatve - užtvanka, Šventosios upės vaga; - gyvenamoji ir ūkinė paskirtis; 		
7.	<p><i>Tikslas, kurio siekiama įgyvendinant teritorijų planavimo dokumentus:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - specialiajame plane nustatytais sprendiniais užtikrinti Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus kodas 17071) teritorijos išsaugojimą ir įteisinti taikomus paveldosaugos reikalavimus. 		
8.	<p><i>Galimo sprendinių poveikio vertinimas:</i></p> <p>Numatomas teigiamas (trumpalaikis ir ilgalaikis) sprendinių poveikis. Neigiamo (trumpalaikio ir ilgalaikio) sprendinių poveikio nenumatoma.</p>		
	Vertinimo aspektai	Teigiamas (trumpalaikis, ilgalaikis) poveikis	Neigiamas (trumpalaikis, ilgalaikis) poveikis
9.	Sprendinio poveikis		
9.1.	Teritorijos vystymo darnai ir (ar) planuojamai veiklos sričiai (nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugai)	Anykščių miesto istorinės dalies specialiojo plano sprendiniai turės teritorijos vystymo darnai ir kultūros paveldo apsaugai ilgalaikį teigiamą poveikį. Nustatytos tikslios vertybės ribos užtikrins darnias juridines paveldo apsaugos galimybes Nustatyta vizualinės apsaugos zona užtikrins senamiesčio siluetų, panoramų išsaugojimą, aiškiai reglamentuos darnų teritorijos vystymą. Nustatytos konkrečios teritorinės apsaugos priemonės, užtikrins kultūros paveldo vertingųjų savybių išsaugojimą ir sudarys sąlygas darniam teritorijų vystymuisi.	Neigiamo poveikio teritorijos vystymo darnai bei kultūros vertybių apsaugai nenumatoma
9.2.	Ekonominei aplinkai	Paveldosaugos reikalavimų konkretizavimas turės teigiamą poveikį ekonominei aplinkai, nes bus nustatytos aiškos teritorijos ir statinių tvarkybos darbų kryptys, pritaikymo galimybės. Specialiajame plane įtvirtinti ir konkretizuoti paveldosaugos reikalavimai atliks svarbų pozityvų vaidmenį saugant ir tvarkant konkrečias kultūros vertybes. Kultūros	Neigiamo poveikio ekonominei aplinkai nenumatoma

		<p>vertybės – tai ne tik dvasinis, bet ir materialus turtas, nešantis ekonominę naudą naudotojams. Kultūros paveldo apsauga tiesiogiai susijusi su kultūrinio turizmo plėtra, kuri turės ilgalaikį teigiamą poveikį rajono ekonomikai.</p> <p>Dėl Specialiajame plane nustatytų tyrimų, kultūros vertybių bei aplinkos tvarkymo prioritetų bus racionaliausiai panaudojami savivaldybės finansiniai ištekliai.</p>	
9.3.	Socialinei aplinkai	<p>Numatomas teigiamas trumpalaikis ir ilgalaikis specialiojo plano sprendinių poveikis socialinei aplinkai.</p> <p>Specialiajame plane įtvirtintų ir konkretizuotų paveldosaugos reikalavimų dėka pagerės kultūros vertybių apsauga, naudojimas, tvarkymas, vertingųjų savybių išryškinimas. Paveldo objektų kultūrinė aplinka turės didesnę dvasinę, edukacinę poveikį visuomenei, ypač jaunajai kartai.</p>	Neigiamo poveikio socialinei aplinkai nenumatoma
9.4.	Gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui (urbanistikai, aplinkosaugai)	<p>Specialiajame plane nustatyti reglamentai numato tiek urbanizuoto, tiek gamtinio kraštovaizdžio apsaugą: saugoma natūrali Šventosios upės pakrančių gamtinė aplinka, miesto želdynai, pavieniai vertingi želdiniai. Atskirose teritorijose rekomenduota atkurti buvusius sodus, gėlių darželius. Numatyti teritorijų tvarkymo ir pastovios priežiūros darbai turės teigiamą poveikį gamtinei aplinkai ir visam kraštovaizdžiui.</p>	Neigiamo poveikio gamtinei aplinkai bei kraštovaizdžiui (urbanistikai, aplinkosaugai) nenumatoma
9.5.	Inžinerinei infrastruktūrai	<p>Specialusis planas nesprenžia inžinerinės infrastruktūros klausimų. Inžinerinės infrastruktūros plėtra numatyta Anykščių miesto bendrajame plane.</p>	Neigiamo poveikio teritorijos inžinerinei infrastruktūrai nenumatoma
9.6.	Transporto infrastruktūrai	<p>Specialusis planas nesprenžia transporto infrastruktūros klausimų.</p> <p>Senamiesčio gatvių planinė struktūra ir jų parametrai – vertingosios kultūros paveldo objekto savybės ir negali būti keičiamos. Transportinei situacijai pagerinti bendrajame plane numatytas ir specialiajame siūlomas prioritetiniu aplinkkelis, iškeliantis tranzitinį eismą iš Anykščių senamiesčio turės ilgalaikį teigiamą poveikį bendramiestinei transporto infrastruktūrai.</p>	Neigiamo poveikio transporto infrastruktūrai nenumatoma.

Sprendinių pasekmių poveikio vertinimas atliktas remiantis Teritorijų planavimo dokumentų sprendinių poveikio tvarkos vertinimo aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 920.

5. SVARSTYMO SU VISUOMENE PROCEDŪRA

Apie pradedamą rengti Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buv. kodas UV2) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialųjį planą visuomenė informuota laikraščio "Anykšta" 2010-02-23 Nr. 21/8162 ir Anykščių miesto savivaldybės internetiniame puslapyje www.anyksciai.lt, skyriuje Teritorijų-planavimas nuo 2010-02-22.

Su specialiųjų planų koncepcijos stadijoje parengtais sprendiniais ir medžiaga buvo galima susipažinti planavimo organizatoriaus patalpose - Anykščių miesto savivaldybėje, J. Biliūno g. 23, Anykščiuose. Specialiojo plano koncepcijos pagrindiniai brėžiniai ir aiškinamasis raštas eksponuoti planavimo organizatoriaus - Anykščių miesto savivaldybės internetiniame puslapyje www.anyksciai.lt, skyriuje Teritorijų-planavimas nuo 2010-06-15.

Apie pradedamą Anykščių miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas 17071, buv. kodas UV2) vietovės lygmens nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano **baigiamąjį etapą** visuomenė informuota Anykščių miesto savivaldybės internetiniame puslapyje www.anyksciai.lt, skyriuje Teritorijų-planavimas nuo 2010-09-01.

Pastaba: žiūr. skyrių "Svarstymo su visuomene procedūros dokumentai".

PV Giedrė Miknevičienė (KPD atest. Nr. 0734)

PDV Marija Nemunienė (KPD atest. Nr. 1050)